

Серпень '2006

**Інформаційний
бюлетень**

**МОНІТОРИНГ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ
СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ**

**За редакцією
члена-кореспондента АПН України
М.М.Слюсаревського**

Упорядник Л.П.Черниш

Київ

**Моніторинг суспільно-політичної ситуації в Україні:
Інформаційний бюлетень. Серпень , 2006 /** За ред.
М.М.Слюсаревського; Упоряд. Л.П.Черниш. – К., 2006. – 52 с.

Бюлетень підготовлено за даними всеукраїнського репрезентативного опитування, проведеного Інститутом соціальної та політичної психології АПН України 3–5 серпня 2006 р. Ці дані порівнюються з попередніми “зрізами” моніторингових циклів, які постійно здійснює інститут.

Для науковців, працівників ЗМІ, представників громадськості.

У проведенні дослідження, опрацюванні його даних та підготовці матеріалів бюлетеня взяли участь: *Т.А.Кузьменко, О.В.Петрунько, М.М.Слюсаревський, П.Д.Фролов, Л.П.Черниш.*

Адреса:

04070, м.Київ, вул.Андріївська, 15
тел. 425-24-08 , 425-22-87
факс. 425-45-56

При використанні матеріалів дослідження посилання на Інститут соціальної та політичної психології АПН України обов’язкове.

© Інститут соціальної та політичної психології АПН України, 2006

З М І С Т

Попередні зауваження.....	4–4
1. Громадська думка щодо конституційного будівництва в Україні	5–8
2. Реакція суспільства на події у Верховній Раді, проведення Загальнонаціонального "круглого столу", призначення глави уряду, політичні скандали	9–21
3. Суспільно-політичні рефлексії населення у зв'язку з наближенням 15-ї річниці Незалежності України	22–28
4. Думки громадян з питань мовної політики	29–31
5. Громадська думка щодо зовнішньої політики держави, європейської та євроатлантичної інтеграції України, вступу до ЄЕП.....	32–49
6. Оцінка громадянами стану українсько-російських відносин та перспектив СНД.....	50–52

ПОПЕРЕДНІ ЗАУВАЖЕННЯ

Масове опитування громадян, результати якого подаються нижче, було проведене Інститутом соціальної та політичної психології АПН України 3–5 серпня 2006 року за квотною вибіркою, що репрезентує доросле населення України віком від 18 років і старше. Опитано 1257 респондентів у 225 населених пунктах, з яких 105 – міські, 120 – сільські. Похибка вибірки становить 2,8%.

Для аналізу регіональних особливостей використано умовний поділ України на такі регіони:

- **Західний** (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області),
- **Центральний** (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області, м. Київ),
- **Східний** (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Харківська області),
- **Південний** (АР Крим, Миколаївська, Одеська, Херсонська області).

Результати опитування у міру можливості порівнюються з попередніми “зрізами” відповідних моніторингових циклів.

1. Громадська думка щодо конституційного будівництва в Україні

Нещодавно Україна відзначила 10-ту річницю ухвалення своєї Конституції. Як Ви вважаєте, чи виконуються в нашій державі конституційні норми? (у %)

	5-та річниця ухвалення Конституції		9-та річниця ухвалення Конституції		10-та річниця ухвалення Конституції	
цілком виконуються	1,4	10,3	2,5	18,1	0,6	6,8
скоріше виконуються, ніж не виконуються	8,9		15,6		6,2	
скоріше не виконуються, ніж виконуються	49,7	81,1	43,3	68,5	57,1	83,9
зовсім не виконуються	31,4		25,2		26,8	
важко відповісти	8,6		13,5		9,2	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Виконуються (цілком виконуються + скоріше виконуються, ніж не виконуються)	Не виконуються (скоріше не виконуються, ніж виконуються + зовсім не виконуються)	Важко відповісти
Західний регіон	14,0	71,2	14,8
Центральний регіон	4,8	89,2	6,0
Східний регіон	6,3	84,2	9,5
Південний регіон	3,2	88,5	8,2

Від початку цього року набули юридичної сили зміни до Конституції, які істотно обмежують повноваження Президента на користь Верховної Ради та Уряду. Однак це не припинило дискусій про доцільність конституційної реформи, більше того – вони посилюються у зв'язку з парламентською кризою. А що з цього приводу думаєте Ви? (у %)

	Січень 2006р.	Серпень 2006 р.
вважаю необхідним послідовне втілення внесених до Конституції змін у життя	27,4	29,9
думаю, що реалізацію конституційної реформи в її нинішньому вигляді слід призупинити і винести зміни до Конституції на всеукраїнський референдум	19,2	27,7
на мою думку, найближчим часом конституційна реформа в Україні взагалі не потрібна, її треба скасувати	17,6	19,7
інша думка	2,0	3,7
важко відповісти	33,7	19,0

Довідково. У вересні 2005 р. респондентам ставилося запитання: *“Як відомо, умовою виходу з кризової ситуації в грудні 2004 р. стало одночасне (“пакетне”)*

ухвалення Верховною Радою змін до закону про президентські вибори і конституційних змін, що мають істотно обмежити повноваження Президента на користь Верховної Ради та Уряду. Нині в українському політикумі знову актуалізувалися дискусії стосовно конституційної реформи. Що з цього приводу думаєте Ви?». Розподіл відповідей був таким (у %):

- думаю, що конституційна реформа має бути проведена згідно з прийнятим Верховною Радою законом 22,8
- вважаю, що конституційну реформу слід проводити, але на основі прийняття нового закону, а не того, який був нав'язаний режимом Л.Кучми..... 20,0
- на мою думку, найближчими роками змінювати чинну Конституцію не потрібно, це призведе до кризових явищ у системі влади 23,6
- інша думка 1,0
- важко відповісти 32,6

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Вважаю необхідним послідовне втілення внесених до Конституції змін у життя	Реалізацію конституційної реформи слід призупинити і винести зміни до Конституції на всеукраїнський референдум	Найближчим часом конституційна реформа в Україні взагалі не потрібна, її треба скасувати	Інша думка	Важко відповісти
Західний регіон	18,6	28,1	28,9	3,3	21,1
Центральний регіон	30,9	34,1	14,5	3,6	16,9
Східний регіон	35,7	19,9	21,6	2,4	20,4
Південний регіон	29,5	30,6	14,8	7,1	18,0

За рівнем освіти (на момент останнього опитування):

	Вважаю необхідним послідовне втілення внесених до Конституції змін у життя	Реалізацію конституційної реформи слід призупинити і винести зміни до Конституції на всеукраїнський референдум	Найближчим часом конституційна реформа в Україні взагалі не потрібна, її треба скасувати	Інша думка	Важко відповісти
повна вища	41,7	26,5	15,7	4,9	11,3
неповна вища, середня спеціальна	25,5	29,6	23,1	5,1	16,7
повна середня	28,8	26,1	22,4	2,8	19,9
неповна середня	27,4	30,6	12,3	2,7	26,9

Яка система державного правління, на Вашу думку, була б найкращою в нинішніх умовах для України? (у %)

	Квітень 2002 р.		Серпень 2006 р.	
	президентська республіка	14,0	25,5	21,8
президентсько-парламентська республіка	11,5	19,8		
парламентсько-президентська республіка	17,5	34,6	23,3	36,1
парламентська республіка	17,1		12,8	
інша	4,4		4,1	
мені це байдуже	3,6		3,9	
вагалися з відповіддю	32,1		14,4	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Президентська республіка	Президентсько-парламентська республіка	Парламентсько-президентська республіка	Парламентська республіка	Інша	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	32,2	24,4	11,6	4,1	4,5	4,1	19,0
Центральний регіон	30,4	24,8	13,3	7,2	5,3	3,9	15,2
Східний регіон	8,6	13,2	36,7	23,0	2,7	4,2	11,7
Південний регіон	17,9	16,8	31,5	14,1	3,8	3,3	12,5

Резюме

• Драматичні події в українському політикумі, які мали місце в післявиборний період, негативно позначилися на оцінці громадянами рівня дотримання Основного Закону держави. На таку думку нашої думки наштовхує те, що через десять років після його ухвалення лише 6,8% громадян вважають, що в Україні тією чи іншою мірою виконуються конституційні норми. Порівняймо: на 5-ту річницю Конституції так вважали 10,3% респондентів; минулого року, тобто на 9-ту річницю, – 18,1%. Деяко вищим показник громадської думки щодо виконання конституційних норм є в Західному регіоні – 14%, а найнижчий він на Півдні – 3,2%. Загалом же по Україні 57% опитаних зазначають, що конституційні норми в нашій державі скоріше не виконуються, ніж виконуються. Майже 27% вибирають ще “різкіший” варіант відповіді: конституційні норми не виконуються зовсім. Не змогли визначитися з цього питання 9,2% респондентів.

• Суперечливою залишається громадська думка з приводу змін до Основного Закону, що набрали чинності на початку цього року, але, як відомо, продовжують викликати гострі дискусії серед політиків та політичних аналітиків. Своєрідним відгуком широкої громадськості на ці дискусії можна вважати те, що частка респондентів, на думку яких реалізацію конституційної

реформи в її нинішньому вигляді слід призупинити і винести зміни до Конституції на всеукраїнський референдум, за період із січня до серпня збільшилася з 19,2% до 27,7%. Істотно не змінилася і становить 19,7% (в січні було 17,6%) кількість осіб, які вважають, що найближчим часом конституційна реформа в Україні взагалі не потрібна, тому її слід скасувати. 22,7% ще не визначилися із цього питання або мають іншу думку. І лише близько 30% опитаних (їхня частка теж змінилася мало – менш як на 3%) переконані в необхідності послідовного втілення внесених до Конституції змін у життя. Найбільше прихильників реалізації конституційної реформи зафіксовано серед осіб з повною вищою освітою (41,7%) та жителів Східного регіону (35,7%). Призупинення конституційної реформи та винесення змін до Основного Закону на всеукраїнський референдум частіше за інших прагнуть жителі Південного (30,6%) та Західного (28,1%) регіонів. У Західному ж регіоні найбільше й тих, на чю думку конституційна реформа в Україні поки що взагалі не потрібна і її треба скасувати (28,9%).

- За час, що минув від парламентських виборів 2002 року, в українському суспільстві значно знизився рівень невизначеності щодо бажаної форми державного правління — кількість респондентів, які вагаються при її виборі, зменшилася з 32,1% до 14,4%. Протягом цього ж часу частка тих, хто надає перевагу президентській та президентсько-парламентській республіці, зросла з 25,5% до 41,6%, тоді як частка опитаних, котрі прихильно ставляться до парламентської та парламентсько-президентської форм правління, залишилася практично без змін і нині становить 36,1%. При цьому “чисто” парламентська форма імпонує лише 12,8% опитаних, парламентсько-президентська – 23,3%, президентсько-парламентську форму обирають близько 20% і “чисто” президентську – майже 22%. Таким чином, очевидно, що впродовж останніх чотирьох років вектор громадської думки зміщувався в Україні ніби всупереч здійснюваній конституційній реформі, а саме в бік посилення інституту президентства. Щоправда, паралельно відбувалась і регіональна поляризація громадської думки. Як наслідок, на Сході та Півдні громадяни більше схильються до парламентської чи переважно парламентської форм правління, а в Центральному та Західному регіонах – до президентської чи переважно президентської.

2. Реакція суспільства на події у Верховній Раді, проведення Загальнонаціонального "круглого столу", призначення глави уряду, політичні скандали

У зв'язку з парламентською кризою відбувся Загальнонаціональний "круглий стіл" за участю Президента України В.Ющенка, лідерів парламентських фракцій, провідних політиків та представників громадськості. Як відомо, 27 липня він транслювався по телебаченню в прямому ефірі. Якою мірою Ви поінформовані про цей захід? (у %)

дивився (слухав) його від початку і до кінця	14,5	65,3
дивився (слухав) окремі фрагменти "круглого столу"	32,2	
не дивився (не слухав) сам, але завдяки журналістським коментарям маю загальне уявлення про те, що там відбувалося	18,6	
чув, що такий захід відбувся, але в деталі особливо не вникав	28,1	
вперше про це чую	6,6	

У регіональному розрізі:

	Дивився (слухав) його від початку і до кінця	Дивився (слухав) окремі фрагменти	Не дивився (не слухав) сам, але завдяки журналістським коментарям маю загальне уявлення про те, що там відбувалося	Чув, що такий захід відбувся, але в деталі особливо не вникав	Вперше про це чую
Західний регіон	13,2	35,0	17,7	27,6	6,6
Центральний регіон	11,5	26,7	20,9	33,2	7,7
Східний регіон	17,0	34,5	18,2	24,8	5,4
Південний регіон	17,5	35,5	15,3	24,6	7,1

Нижче наведено перелік учасників Загальнонаціонального "круглого столу" в порядку їх виступів. Якщо Ви дивилися (слухали) трансляцію цього заходу, то позицію кого з них поділяєте? (у %)

	По вибірці в цілому	Серед респондентів, які дивилися (слухали) "круглий стіл" або його фрагменти
В.Янукович	24,1	32,1
П.Симоненко	18,0	29,6
Ю.Тимошенко	16,5	21,3
В.Ющенко	12,4	18,4
О.Мороз	11,9	18,6
Л.Кравчук	6,6	12,2
І.Плющ	3,2	5,8

І.Юхновський	2,2	4,0
Р.Безсмертний	2,1	3,4
Ю.Єхануров	2,0	3,3
В.Брюховецький	1,2	2,4
Б.Олійник	1,2	2,1
Є.Сверстюк	1,0	1,9
В.Цушко	0,6	1,2
М.Згуровський	0,6	1,2
Є.Захаров	0,2	0,3
М.Попович	0,2	0,2
не поділяю позицію жодного з них	5,8	4,0
мені це байдуже	3,2	0,5
важко відповісти	28,8	8,9

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді.

У регіональному розрізі (% до числа респондентів, які дивилися (слухали) "круглий стіл" або його фрагменти):

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
В.Янукович	8,6	15,2	52,6	43,3
П.Симоненко	3,4	10,8	58,8	27,8
Ю.Тимошенко	35,3	36,1	8,1	9,3
В.Ющенко	25,9	26,6	8,5	17,5
О.Мороз	5,2	13,3	31,8	14,4
Л.Кравчук	6,9	4,4	19,4	15,5
І.Плющ	10,3	4,4	4,7	5,2
І.Юхновський	11,2	3,8	0,5	3,1
Р.Безсмертний	4,3	5,7	0,5	5,2
Ю.Єхануров	1,7	2,5	2,8	7,2
В.Брюховецький	4,3	4,4	–	2,1
Б.Олійник	–	3,2	1,9	3,1
Є.Сверстюк	6,0	1,9	–	1,0
В.Цушко	–	–	1,4	4,1
М.Згуровський	0,9	2,5	0,5	1,0
Є.Захаров	–	1,3	–	–
М.Попович	–	–	–	1,0
не поділяю позицію жодного з них	1,7	7,0	3,8	2,1
мені це байдуже	0,9	0,6	–	1,0
важко відповісти	21,6	8,9	2,4	8,2

Як Ви вважаєте, "круглий стіл" зблизив чи ще більше віддалив позиції його учасників? (у %)

	По вибірці в цілому	Серед респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"
зблизив	9,0	11,7
ще більше віддалив	37,3	45,0
мені це байдуже	6,8	3,2
важко відповісти	47,0	40,0

У регіональному розрізі (% до числа респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"):

	Зблизив	Ще більше віддалив	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	12,9	35,5	3,2	48,4
Центральний регіон	12,0	36,9	1,2	49,8
Східний регіон	8,1	62,7	3,9	25,4
Південний регіон	17,7	32,3	5,6	44,4

Чи сприяла, на Вашу думку, трансляція "круглого столу" зближенню позицій громадян України – жителів різних регіонів, прихильників різних політичних сил? (у %)

	По вибірці в цілому		Серед респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"	
цілком так	2,5	17,4	3,2	21,1
скоріше так	14,9		17,9	
скоріше ні	37,7	48,5	42,5	54,7
зовсім ні	10,8		12,2	
важко відповісти	34,1		24,2	

У регіональному розрізі (% до числа респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зов- сім ні)	Важко відповісти
Західний регіон	21,9	46,9	31,3
Центральний регіон	23,6	50,5	26,0
Східний регіон	17,0	65,2	17,8
Південний регіон	24,2	49,2	26,6

Президент України В.Ющенко охарактеризував підсумковий документ "круглого столу" – Універсал національної єдності – як суперважливий для нації документ. Чи згодні Ви з Президентом? (у %)

	По вибірці в цілому		Серед респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"	
цілком згоден	11,1	32,5	13,4	36,8
скоріше згоден	21,4		23,4	
скоріше не згоден	19,6	33,7	24,3	41,4
зовсім не згоден	14,1		17,1	
мені це байдуже	5,5		2,1	
важко відповісти	28,3		19,8	

У регіональному розрізі (% до числа респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"):

	Згоден (цілком згоден + скоріше згоден)	Не згоден (скоріше не згоден + зовсім не згоден)	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	45,3	24,5	2,5	27,7
Центральний регіон	50,8	30,5	0,8	17,9
Східний регіон	21,4	59,7	2,8	16,1
Південний регіон	33,6	42,4	2,4	21,6

Ю.Тимошенко заявляє, що повністю підтримує, але не підпише Універсал, оскільки внаслідок протилежності позицій його підписантів він буде оманюю суспільства. Чи згодні Ви з Ю.Тимошенко? (у %)

	По вибірці в цілому		Серед респондентів, які тією чи іншою мірою поінформовані про "круглий стіл"	
цілком згоден	18,4	33,4	20,5	35,6
скоріше згоден	15,0		15,1	
скоріше не згоден	16,0	37,9	17,2	42,2
зовсім не згоден	21,9		25,0	
мені це байдуже	6,1		3,8	
важко відповісти	22,7		18,3	

У регіональному розрізі:

	Згоден (цілком згоден + скоріше згоден)	Не згоден (скоріше не згоден + зовсім не згоден)	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	48,6	23,5	3,7	24,3
Центральний регіон	40,7	31,1	6,0	22,2
Східний регіон	17,2	49,0	8,9	24,9
Південний регіон	32,2	47,5	3,3	16,9

Який з перелічених нижче варіантів парламентської коаліції видається найбільш прийнятним особисто для Вас? (у %)

	14–20 липня 2006 р.	3–5 серпня 2006 р.
Партія регіонів + Соцпартія + Компартія ("антикризова" коаліція)	27,4	32,5
Партія регіонів + "Наша Україна"	2,3	5,7
Партія регіонів + "Наша Україна" + Соцпартія	3,6	2,8
Партія регіонів + "Наша Україна" + Соцпартія + Компартія (коаліція "національної єдності")	4,4	4,8
Блок Ю.Тимошенко + "Наша Україна" + Соцпартія ("помаранчева" коаліція)	28,1	24,7
Партія регіонів + Блок Ю.Тимошенко	2,3	3,6
широка коаліція з усіх без винятку партій і блоків, які обрані до Верховної Ради	13,1	11,4
інша думка	2,8	5,8
важко відповісти	16,0	8,7

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	ПР + СПУ + КПУ	ПР + НУ	ПР + НУ + СПУ	ПР + НУ + СПУ + КПУ	БЮТ + НУ + СПУ	ПР + БЮТ	Широ- ка коалі- ція	Інша думка	Важко відпо- вісти
Західний регіон	7,0	4,1	3,3	2,5	45,0	5,0	12,8	7,4	12,8
Центральний регіон	16,8	7,0	4,1	4,8	32,7	4,6	14,2	7,5	8,4
Східний регіон	61,3	5,1	0,7	4,4	9,2	1,2	7,7	2,9	7,5
Південний регіон	37,0	6,5	3,8	8,7	14,7	4,9	11,4	6,5	6,5

Чи схвалюєте Ви призначення В.Януковича на посаду Прем'єр-міністра України? (у %)

	14–20 липня 2006 р.		3–5 серпня 2006 р.	
цілком схвалюю	30,5	44,3	31,5	49,1
скоріше схвалюю	13,8		17,6	
скоріше не схвалюю	13,1	45,3	11,3	43,5
зовсім не схвалюю	32,2		32,2	
мені це байдуже	3,0		2,3	
важко відповісти	7,3		5,0	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Схвалюю (цілком схвалюю + ско- ріше схвалюю)	Не схвалюю (скоріше не схва- люю + зовсім не схвалюю)	Мені це байдуже	Важко відпо- вісти
Західний регіон	15,7	75,6	2,9	5,8
Центральний регіон	32,0	58,0	2,9	7,0
Східний регіон	77,3	17,5	1,5	3,9
Південний регіон	68,8	26,8	2,2	2,4

А якби Президент України не вніс кандидатуру В.Януковича на посаду Прем'єр-міністра і його призначила на неї сама Верховна Рада, чи вважали б Ви таке призначення правомочним? (у %)

цілком так	26,2	44,5
скоріше так	18,3	
скоріше ні	17,5	43,2
зовсім ні	25,7	
мені це байдуже	2,0	
важко відповісти	10,4	

У регіональному розрізі:

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Мені це байдуже	Важко відпо- вісти
Західний регіон	20,2	65,0	2,5	12,3
Центральний регіон	32,1	55,3	2,9	9,7
Східний регіон	65,9	22,0	1,2	10,9
Південний регіон	55,7	34,9	1,1	8,2

Якби Президент України все ж таки оголосив розпуск Верховної Ради, то кого б Ви підтримали? (у %)

- підтримав би Президента України 37,5
- підтримав би Верховну Раду 35,0
- не підтримав би нікого, мені це байдуже 9,8
- важко відповісти 17,8

У регіональному розрізі:

	Підтримав би Президента України	Підтримав би Верховну Раду	Не підтримав би нікого, ме- ні це байдуже	Важко відпо- вісти
Західний регіон	62,1	7,8	11,9	18,1
Центральний регіон	49,4	22,9	13,7	14,0
Східний регіон	16,0	55,0	6,8	22,3
Південний регіон	26,1	53,3	4,9	15,8

Як Ви оцінюєте результати соціально-економічного розвитку України за перше півріччя нинішнього року? (у %)

	2004 р.		2006 р.	
цілком позитивно	3,2	18,4	2,3	11,2
скоріше позитивно, ніж негативно	15,2		8,9	
наскільки позитивно, настільки й негативно	30,9		22,7	
скоріше негативно, ніж позитивно	23,6	37,7	36,7	57,7
цілком негативно	14,1		21,0	
мені це байдуже	–		0,7	
важко відповісти	13,1		7,6	

Примітка. У грудні 2003 р. респондентам ставилося запитання: **“Як Ви оцінюєте результати соціально-економічного розвитку країни за рік, що минає?”**.

Розподіл відповідей був таким (у %):

цілком позитивно	1.8	10.8
скоріше позитивно, ніж негативно	9.0	
наскільки позитивно, настільки й негативно	27.8	
скоріше негативно, ніж позитивно	29.8	48.7
цілком негативно	18.9	
важко відповісти	12.7	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Позитивно (цілком позитивно + скоріше позитивно)	Наскільки позитивно, настільки й негативно	Негативно (скоріше негативно + зовсім негативно)	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	21,8	31,7	33,4	0,4	12,8
Центральний регіон	11,0	29,3	51,7	1,2	6,7
Східний регіон	5,3	11,9	75,1	0,2	7,5
Південний регіон	10,8	20,1	64,7	1,1	3,3

Як, на Вашу думку, вплине призначення В.Януковича Прем'єр-міністром України на соціально-економічну ситуацію в державі? (у %)

- вплине позитивно, ситуація поліпшиться42,1
- ніяк не вплине, ситуація не зміниться18,2
- вплине негативно, ситуація погіршиться24,6
- важко відповісти15,1

У регіональному розрізі:

	Вплине позитивно, ситуація поліпшиться	Ніяк не вплине, ситуація не зміниться	Вплине негативно, ситуація погіршиться	Важко відповісти
Західний регіон	12,0	19,0	52,1	16,9
Центральний регіон	23,1	27,6	29,8	19,5
Східний регіон	71,9	9,0	9,0	10,2
Південний регіон	57,6	16,3	12,0	14,1

А що Ви думаєте з приводу судимостей В.Януковича? (у %)

	Липень 2004 р.	Серпень 2006 р.
вважаю, що В.Януковича було засуджено несправедливо і це підтвердив факт зняття його судимостей	6,2	11,0
думаю, що то були "гріхи молодості", які давно слід пробачити, бо за молодих літ чого тільки не трапляється	16,2	35,0
вважаю, що людина з двома судимостями не має морального права очолювати український уряд	49,2	42,2
інша думка	2,8	2,6
важко відповісти	25,5	9,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	В.Януковича було засуджено несправедливо і це підтвердив факт зняття його судимостей	То були "гріхи молодості", які давно слід проба- чити, бо за моло- дих літ чого тільки не трапляється	Людина з двома судимостями не має морального права очолювати український уряд	Інша думка	Важко відпо- вісти
Західний регіон	4,1	11,5	74,5	1,2	8,6
Центральний регіон	4,3	29,6	56,0	2,9	7,2
Східний регіон	20,7	48,4	16,5	1,7	12,7
Південний регіон	13,7	48,4	25,3	6,0	6,6

В Україні виникла загроза нового "касєтного скандалу". Оприлюднено інформацію про записи телефонних розмов, які нібито підтверджують, що за перехід на бік Партії регіонів О.Мороз, крім посади спікера, отримав 300 мільйонів доларів. Як Ви вважаєте, чи може ця інформація відповідати дійсності? (у %)

цілком може	22,0	42,8
скоріше може	20,8	
скоріше не може	18,8	31,5
зовсім не може	12,7	
важко відповісти	25,6	

У регіональному розрізі:

	Може (цілком може + скоріше може)	Не може (скоріше не може + зовсім не може)	Важко відповісти
Західний регіон	58,9	18,9	22,2
Центральний регіон	50,0	24,6	25,4
Східний регіон	31,5	39,7	28,8
Південний регіон	31,1	45,3	23,5

Рік тому спалахнув скандал, пов'язаний з тими надмірностями в особистому житті, які нібито дозволяє собі Андрій Ющенко, син Президента України. Потім було ще кілька скандалів. Що Ви думаєте з цього приводу? (у %)

	Вересень 2005 р.	Серпень 2006 р.
думаю, ці скандали кидають тінь передусім на Андрієвого батька, Президента, і на владу в цілому	27,5	30,5
у поведінці Андрія Ющенко не бачу нічого вартого осуду – усі ці скандали штучно роздмухали вороги народного Президента	12,1	8,4
мені прикро, що Андрій підвів свого батька, але те позитивне, що робить Президент, для мене важливіше за скандальні подробиці життя членів його родини	12,0	13,0
мене обурили не стільки подробиці із життя президентського сина, скільки те, як реагував на їх оприлюднення сам Президент	22,9	29,9
інша думка	3,7	3,1
важко відповісти	21,8	15,1

У регіональному розрізі:

	Регіони			
	Західний	Центра- льний	Східний	Південний
думаю, ці скандали кидають тінь передусім на Андрієвого батька, Президента, і на владу в цілому	18,1	31,2	39,2	25,8
у поведінці Андрія Ющенко не бачу нічого вартого осуду – усі ці скандали штучно роздмухали вороги народного Президента	15,2	9,9	2,7	8,4
мені прикро, що Андрій підвів свого батька, але те позитивне, що робить Президент, для мене важливіше за скандальні подробиці життя членів його родини	18,9	17,4	6,9	9,0
мене обурили не стільки подробиці із життя президентського сина, скільки те, як реагував на їх оприлюднення сам Президент	25,9	25,4	33,8	37,1
інша думка	2,9	1,7	2,9	6,7
важко відповісти	18,9	14,5	14,5	12,9

Резюме

- На момент опитування переважна більшість респондентів (понад 65%) була так чи інакше поінформована про зміст дискусій, що відбувалися під час Загальнонаціонального "круглого столу", зініційованого Президентом України. 27 липня дивилися чи слухали його перше засідання від початку і до кінця 14,5% опитаних; мали змогу дивитися (слухати) окремі фрагменти – 32,2%; ще 18,6% не дивилися "круглий стіл" самі, але склали загальне уявлення про те, що там говорилося, завдяки журналістським коментарям. Чули, що такий захід відбувся, але в деталі не вникали 28,1% опитаних, і лише 6,6% взагалі про нього нічого не знають. Найвищий ступінь поінформованості щодо "круглого столу" спостерігається в Південному і Східному регіонах, дещо нижчий – у Західному і найбільш низький – у Центральному.

- Респонденти, які дивилися (слухали) "круглий стіл" або його фрагменти, найчастіше солідаризуються з позиціями, висловленими В.Януковичем (понад 32%) та П.Симоненком (близько 30%). Позиції, які обстоювала Ю.Тимошенко, дістали схвальний відгук у 21% людей, що дивилися (слухали) "круглий стіл". З позиціями В.Ющенка та О.Мороза висловлюють солідарність приблизно по 18% опитаних. При цьому підтримка позицій тих чи тих учасників "круглого столу" чітко поляризується за регіональною ознакою. Так, на Сході рівень підтримки позицій В.Януковича становить близько 53%, а на Заході – лише близько 9%. У той же час позиції В.Ющенка на Заході мають підтримку на рівні близько 26%, а на Сході – лише 8,5%.

- Виступи інших учасників "круглого столу", зокрема представників громадськості, як правило, не справляли на співвітчизників особливого враження. Про це свідчить той факт, що, наприклад, з І.Юхновським солідаризуються лише 4%; з В.Брюховецьким – 2,4%; з Б.Олійником – 2,1%; з Є.Сверстюком – 1,9% глядачів "круглого столу". Винятком був хіба що виступ Л.Кравчука – про підтримку задекларованих в ньому позицій заявили понад 12% тих, хто завдяки телетрансляції був безпосереднім свідком "круглого столу".

- Серед респондентів, які на момент опитування так чи інакше були поінформовані про Загальнонаціональний "круглий стіл", лише 11,7% вважають, що він зблизив позиції його учасників. Натомість 45% схиляються до думки, що "круглий стіл" ще більше віддалив позиції учасників. Особливо часто така думка висловлювалася на Сході (62,7%). Решта опитаних не змогли визначитися з цього питання (40%) або вибрали варіант відповіді "мені це байдуже" (3,2%).

- Не вельми оптимістично оцінили респонденти і вплив "круглого столу" на консолідацію суспільства. З тим, що його трансляція тією чи іншою мірою сприяла зближенню позицій громадян України – жителів різних регіонів, прихильників різних політичних сил – тією чи іншою мірою погодилися лише 17,4% опитаних, не погодилися – 48,5%. І, знову ж таки, найбільше незгодних виявилось на Сході (65,2%).

- Тезу Президента України про те, що підсумковий документ "круглого столу" – Універсал національної єдності, – є суперважливим для нації документом, більше або менше підтримують 32,5% опитаних, не підтримують – 33,7%. Не змогли визначитися 28,3%; заявили, що їм це байдуже, – 5,5%. У Центрі України частка респондентів, які слідом за главою держави вважають Універсал суперважливим для нації документом, становить 50,8%; на Заході – 45,3%; на Півдні – 33,6%; на Сході – 21,4%.

- Понад 33% опитаних більш або менш схвально поставилися до заяви Ю.Тимошенко про те, що вона повністю підтримує, але не підпише Універсал національної єдності, оскільки внаслідок протилежності позицій його підписантів він буде оманом суспільства. У регіональному розрізі відповіді на підтримку цієї заяви розподілилися так: Захід – 48,6%; Центр – 40,7%; Південь – 32,2%; Схід – 17,2%. Більш або менш різку незгоду із заявою Ю.Тимошенко загалом по Україні висловили близько 38% опитаних. Решта не змогли визначитися (22,7%) або відповіли, що їм це байдуже (6,1%).

- Порівняно з опитуванням, проведеним у середині липня, дещо збільшилася (з 27,4% до 32,5%) частка респондентів, для яких найбільш прийнятною є "антикризова" парламентська коаліція в складі Партії регіонів, Соціалістичної та Комуністичної партій. Водночас досить значною (близько 25%) залишається кількість людей, котрі хотіли б відновлення "помаранчевої" коаліції в її колишньому форматі (Блок Ю.Тимошенко + "Наша Україна" + Соцпартія). Частка респондентів, для яких особисто найбільш прийнятним є альянс "Нашої України" з Партією регіонів, Соціалістичною та Комуністичною партіями (коаліція "національної єдності"), порівняно з липнем істотно не змінилася і становить лише 4,8%. Відносно більше опитаних віддають перевагу коаліції, до якої б увійшли тільки Партія регіонів і "Наша Україна" (5,7% проти 2,3% в липні). Понад 11% хотіли б утворення широкої коаліції з усіх без винятку партій і блоків, що обрані до Верховної Ради. На підтримку інших варіантів парламентської коаліції висловлюються не більше 3–4% респондентів.

- Призначення В.Януковича на посаду Прем'єр-міністра України тією чи іншою мірою схвалюють 49,1% опитаних. Це майже на 5% більше від кількості респондентів, які були готові схвалити його призначення на прем'єрський пост у липні. Більшою або меншою мірою не схвалюють

призначення лідера Партії регіонів главою уряду 43,5% опитаних. Як і слід було очікувати, найчастіше висловлюють схвалення з цього приводу жителі Східного і Південного регіонів (77,3% та 68,8%, відповідно) і значно рідше – Західного і Центрального (15,7% і 32%, відповідно). При цьому загалом по Україні не змогли визначитися щодо призначення В.Януковича або заявили про свою байдужість лише 7,3% респондентів.

- У разі, якби Президент України не вніс кандидатуру В.Януковича і його призначила на посаду Прем'єр-міністра сама Верховна Рада (як погрожували свого часу О.Мороз та інші депутати), таке призначення вважали б тією чи іншою мірою правомочним 44,5% опитаних, не вважали б – 43,2%. Так само полярною була б і реакція суспільства на розпуск Верховної Ради. Якби Президент України все ж наважився її розпустити, його підтримали б 37,5% респондентів, тоді як 35% підтримали б Верховну Раду. А на Сході та Півдні рівень підтримки парламенту становив би щонайменше 53–55%.

- Результати соціально-економічного розвитку України за перше півріччя 2006р. цілком або скоріше позитивно оцінюють 11,2% опитаних; наскільки позитивно, настільки й негативно – 22,7%; цілком або скоріше негативно – 57,7%; не мають визначеної думки – близько 8%. Такий характер оцінок є істотно песимістичнішим, ніж в останній рік попереднього прем'єрства В.Януковича. Для порівняння: тоді результати соціально-економічного розвитку за перше півріччя цілком або скоріше позитивно оцінювали 18,4% респондентів; наскільки позитивно, настільки й негативно – 30,9%; цілком або скоріше негативно – 37,7%; не могли визначитися – 13,1%. Отже, немає нічого несподіваного в тому, що значна частина опитаних (понад 42%) сподівається: повторне призначення В.Януковича Прем'єр-міністром України позитивно вплине на соціально-економічну ситуацію в державі. 18,2% вважають, що ситуація не зміниться, 24,6% – що погіршиться; 15,1% – поки що не можуть визначитися. На поліпшення соціально-економічної ситуації очікують передусім жителі Сходу і Півдня (71,9% та 57,6%, відповідно), на погіршення – Заходу і Центру (52,1% та 29,8%, відповідно).

- Спостерігається виразна тенденція більш лояльного, ніж у період президентських виборів 2004р., ставлення суспільства до судимостей В.Януковича. Дотримуються думки, що його було засуджено несправедливо і це підтвердив факт зняття судимостей, 11% респондентів (проти 6,2% 2004р.). Вважають, що то були "гріхи молодості", які давно слід пробачити, 35% (проти 16,2%). А на тому, що людина з двома судимостями не має морального права очолювати український уряд, наполягають уже помітно менше громадян – 42,2% (проти 49,2% у 2004р.).

- Можливість одержання О.Морозом багатомільйонного хабара за перехід на бік Партії регіонів тією чи іншою мірою допускають 42,8% респондентів. Тією чи іншою мірою відкидають таку можливість лише 31,5%. Причому в жодному регіоні частки осіб, яким хабарництво новообраного спікера парламенту видається неймовірним, не сягає бодай половини: Південь – 45,3%; Схід – 39,7%; Центр – 24,6%; Захід – 18,9%. Це свідчить про наявність у масовій свідомості певного психологічного підґрунтя для сприйняття гіпотетичного "морозгейту".

- Рік, що минув від часу першого скандалу навколо подробиць особистого життя Андрія Ющенка, істотно не змінив громадської думки з цієї делікатної теми. 30,5% опитаних вважають, що той перший та наступні скандали кидають тінь передусім на Андрієвого батька, Президента, і на владу в цілому. Близько 30% опитаних обурюються не стільки подробицями з особистого життя президентського сина, скільки тим, як реагував на це сам Президент. Набагато менше, 13%, висловлюють жаль, що Андрій підвів свого батька, але зазначають: "те позитивне, що робить Президент, для мене важливіше за скандальні подробиці життя членів його родини". І лише 8,4% респондентів не бачать у поведінці Андрія нічого вартого осуду та вважають, що "усі ці скандали штучно роздмухують вороги народного Президента".

3. Суспільно-політичні рефлексії населення у зв'язку з наближенням 15-ї річниці Незалежності України

Незабаром відзначатиметься 15-та річниця Незалежності України. Її проголошення, як відомо, підтвердив всеукраїнський референдум. А коли б такий референдум проходив сьогодні, то як би Ви проголосували? (у %)

- проголосував би за незалежність України.....57,6
- проголосував би проти незалежності України.....27,1
- важко відповісти.....15,3

Примітки. 1. Під час опитування, що проводилося у грудні 2001р. запитання ставилося в редакції: *“Першого грудня виповнилося 10 років референдуму, на якому більшість наших співвітчизників проголосували за проголошення України незалежною державою. Якби такий референдум проходив сьогодні, то як би Ви голосували?”*. Розподіл відповідей був таким (у %):

- проголосував би за незалежність України 52,1
- проголосував би проти незалежності України 26,0
- важко відповісти 21,9

2. Під час опитування, що проводилося у грудні 2003р. запитання ставилося в редакції: *“Першого грудня виповнилося 12 років від дня проведення всеукраїнського референдуму, на якому більшість наших співвітчизників проголосували за проголошення України незалежною державою. Якби такий референдум проходив сьогодні, то як би Ви проголосували?”*. Розподіл відповідей був таким (у %):

- проголосував би за незалежність України 45,5
- проголосував би проти незалежності України 32,0
- важко відповісти 22,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Проголосував би за незалежність України	Проголосував би проти незалежності України	Важко відповісти
Західний регіон	81,0	5,8	13,2
Центральний регіон	71,4	18,3	10,3
Східний регіон	35,7	44,3	20,0
Південний регіон	44,5	36,8	18,7

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Проголосував би за незалежність України	Проголосував би проти незалежності України	Важко відповісти
18–29 років	66,8	19,3	13,9
30–55 років	56,4	28,8	14,8
56 років і старше	54,7	28,6	16,6

Чи жалкуєте Ви, що Радянський Союз розпався? (у %)

	Грудень 2003 р.	Серпень 2006 р.
так	51,7	53,1
ні	32,8	35,1
важко відповісти	15,5	11,8

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Важко відповісти
Західний регіон	20,6	68,7	10,7
Центральний регіон	47,5	37,3	15,2
Східний регіон	71,6	16,4	12,0
Південний регіон	67,6	27,5	4,9

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Важко відповісти
18–29 років	34,1	44,7	21,1
30–55 років	55,1	33,9	11,1
56 років і старше	61,5	32,1	6,4

За рівнем освіти (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Важко відповісти
повна вища	50,5	37,7	11,8
неповна вища, середня спеціальна	53,6	35,5	10,9
повна середня	51,1	36,0	12,8
неповна середня	59,1	30,5	10,5

Чи є, на Вашу думку, сьогодні Україна справді незалежною державою? (у %)

	Вересень 2004 р.	Вересень 2005 р.	Серпень 2006 р.
так	26,0	21,7	21,3
ні	49,2	53,9	62,7
важко відповісти	24,8	24,4	16,0

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Важко відповісти
Західний регіон	25,9	52,7	21,4
Центральний регіон	25,1	57,6	17,3
Східний регіон	17,2	70,4	12,3
Південний регіон	15,8	70,1	14,1

А чи вважаєте Ви, що Україна спроможна існувати як незалежна держава? (у %)

	Вересень 2004 р.	Серпень 2006 р.
так	66,9	60,0
ні	15,9	24,4
важко відповісти	17,2	15,7

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Важко відповісти
Західний регіон	80,1	7,5	12,4
Центральний регіон	67,0	20,8	12,2
Східний регіон	44,9	35,0	20,1
Південний регіон	51,4	30,9	17,7

Які здобутки українського народу, на Вашу думку, найбільше заслуговують сьогодні бути предметом його національної гордості? (у %)

	Липень 2005 р.	Серпень 2006 р.
Перемога у Великій Вітчизняній війні	50,0	38,0
Творчість великих українських поетів, письменників, композиторів та виконавців (Т.Шевченко, Леся Українка, І.Франко, М.Лисенко, С.Крушельницька та ін.)	39,8	32,8
Досягнення українських спортсменів	39,8	28,9
Проголошення незалежності України у 1991 році	23,1	24,9
Історія українського козацтва, Запорозької Січі	23,1	23,9
Вершинні досягнення української народної творчості (думи, пісні, декоративно-вжиткове мистецтво, народна архітектура тощо)	28,5	20,8
Повоєнна відбудова народного господарства	26,4	20,5
Міжнародне визнання України в сучасному світі	17,3	19,7
Трудові досягнення робітників і селян Радянської України (П.Ангеліна, М.Демченко, О.Стаханов, О.Гіталов та ін.)	15,7	17,5
Боротьба українських правозахисників (П.Григоренко, Л.Лук'яненко, М.Руденко, В.Чорновіл та ін.) проти тоталітарного режиму	18,4	16,3
Помаранчева революція 2004 року	31,5	15,2
Діяльність видатних провідників українського національно-визвольного руху (М.Грушевський, В.Винниченко, С.Петлюра та ін.)	12,9	10,2
Історія створення та боротьби УПА (Української повстанської армії)	5,8	8,1
Досягнення української космонавтики	12,1	7,4
Успіхи у створенні ринкової економіки	5,1	6,5
Сучасний промисловий потенціал України	7,3	6,1
Вітчизняна система освіти	10,9	5,9
Українська революція 1917–1920 років	5,4	5,4
Збройні сили України	8,1	4,6
Інше	1,9	3,0
Важко відповісти	10,0	11,4

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Перемога у Великій Вітчизняній війні	21,8	30,1	53,2	43,6
Творчість великих українських поетів, письменників, композиторів та виконавців (Т.Шевченко, Леся Українка, І.Франко, М.Лисенко, С.Крушельницька та ін.)	49,8	28,4	31,0	24,3
Досягнення українських спортсменів	35,8	30,1	25,4	24,9
Проголошення незалежності України у 1991 році	43,2	30,6	12,0	16,6
Історія українського козацтва, Запорозької Січі	40,7	22,9	19,0	14,4
Вершинні досягнення української народної творчості (думи, пісні, декоративно-вжиткове мистецтво, народна архітектура тощо)	33,3	19,5	19,5	9,9
Повоєнна відбудова народного господарства	10,7	15,9	32,0	18,2
Міжнародне визнання України в сучасному світі	30,5	20,0	14,9	15,5
Трудові досягнення робітників і селян Радянської України (П.Ангеліна, М.Демченко, О.Стаханов, О.Гіталов та ін.)	11,1	12,0	29,3	11,6
Боротьба українських правозахисників (П.Григоренко, Л.Лук'яненко, М.Руденко, В.Чорновіл та ін.) проти тоталітарного режиму	31,7	15,9	8,5	13,8
Помаранчева революція 2004 року	35,0	17,3	4,4	8,3
Діяльність видатних провідників українського національно-визвольного руху (М.Грушевський, В.Винниченко, С.Петлюра та ін.)	27,6	9,6	2,9	5,0
Історія створення та боротьби УПА (Української повстанської армії)	25,5	6,5	1,5	3,3
Досягнення української космонавтики	12,8	6,5	6,3	5,0
Успіхи у створенні ринкової економіки	7,0	8,2	4,1	7,2
Сучасний промисловий потенціал України	6,2	5,8	7,6	3,3
Вітчизняна система освіти	7,0	8,9	3,2	3,9
Українська революція 1917–1920 років	9,9	3,4	6,3	2,2
Збройні сили України	5,3	5,5	3,9	3,3
Інше	1,6	2,7	2,9	5,5
Важко відповісти	7,0	9,4	14,9	13,8

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Вік		
	18–29 років	30–55 років	56 років і старше
Перемога у Великій Вітчизняній війні	35,0	38,0	39,8
Творчість великих українських поетів, письменників, композиторів та виконавців (Т.Шевченко, Леся Українка, І.Франко, М.Лисенко, С.Крушельницька та ін.)	39,8	32,3	29,1
Досягнення українських спортсменів	41,5	28,8	21,9
Проголошення незалежності України у 1991 році	32,1	22,8	24,2
Історія українського козацтва, Запорозької Січі	34,1	23,3	18,6
Вершинні досягнення української народної творчості (думи, пісні, декоративно-вжиткове мистецтво, народна архітектура тощо)	27,6	21,6	16,1
Повоєнна відбудова народного господарства	11,4	19,9	26,8
Міжнародне визнання України в сучасному світі	21,5	21,1	16,1
Трудові досягнення робітників і селян Радянської України (П.Ангеліна, М.Демченко, О.Стаханов, О.Гіталов та ін.)	8,5	17,4	21,7
Боротьба українських правозахисників (П.Григоренко, Л.Лук'яненко, М.Руденко, В.Чорновіл та ін.) проти тоталітарного режиму	18,7	15,4	16,6
Помаранчева революція 2004 року	18,3	12,8	16,3
Діяльність видатних провідників українського національно-визвольного руху (М.Грушевський, В.Винниченко, С.Петлюра та ін.)	13,8	9,5	9,9
Історія створення та боротьби УПА (Української повстанської армії)	9,8	6,7	9,4
Досягнення української космонавтики	10,2	6,9	6,6
Успіхи у створенні ринкової економіки	8,1	6,2	5,4
Сучасний промисловий потенціал України	5,3	7,1	5,1
Вітчизняна система освіти	8,1	5,5	4,6
Українська революція 1917–1920 років	4,5	4,5	7,4
Збройні сили України	7,3	4,3	3,6
Інше	4,1	1,9	4,1
Важко відповісти	14,2	11,9	8,9

Чи брали Ви участь (у будь-якій формі) в масових акціях, що відбувалися в Україні у листопаді–грудні 2004 року? (у %)

	Листопад 2005 р.	Серпень 2006 р.
так, брав участь в акціях на підтримку В.Ющенка	28,2	24,0
так, брав участь в акціях на підтримку В.Януковича	13,0	12,1
ні, особисто не брав участі ні в тих, ні в тих акціях	58,8	63,9

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так, брав участь в акціях на підтримку В.Ющенка	Так, брав участь в акціях на підтримку В.Януковича	Ні, особисто не брав участі ні в тих, ні в тих акціях
Західний регіон	55,0	2,5	42,6
Центральний регіон	29,6	7,0	63,5
Східний регіон	6,1	20,2	73,7
Південний регіон	10,4	18,1	71,4

Якщо Ви брали участь у тодішніх масових акціях, то чи не шкодуєте тепер, що це робили? (у %)

	Листопад 2005 р.			Серпень 2006 р.		
	По вибірці в цілому	Серед тих, хто підтримував В.Ющенка	Серед тих, хто підтримував В.Януковича	По вибірці в цілому	Серед тих, хто підтримував В.Ющенка	Серед тих, хто підтримував В.Януковича
не шкодую	64,4	58,4	77,2	69,9	64,6	80,0
шкодую	16,1	18,5	10,6	18,2	24,4	6,2
важко сказати	19,6	23,1	12,2	11,9	11,0	13,8

У регіональному розрізі (% до числа опитаних жителів регіону, на момент останнього опитування):

	Не шкодую	Шкодую	Важко сказати
Західний регіон	65,7	22,4	11,9
Центральний регіон	57,7	24,8	17,5
Східний регіон	86,4	6,8	6,8
Південний регіон	83,0	11,3	5,7

Резюме

- Напередодні 15-ї річниці незалежності України ледь більше 21% громадян вважають її справді незалежною державою. У Центральному та Західному регіонах такої думки дотримуються 25–26% опитаних, у Південному і Східному – 16–17%. Приблизно такий самий результат було отримано і в аналогічний період минулого року. А от у вересні 2004 р., коли наближалися президентські вибори, справді незалежною державою вважали Україну дещо більше респондентів – 26%. Не вважали Україну такою державою: у 2004 р. – 49,2%; у 2005 р. – майже 54%; не вважають нині – близько 63%. Водночас переважна більшість громадян (60%) впевнена в тому, що Україна спроможна існувати як незалежна держава, і тільки 24,4% висловлюють протилежну думку. Не змогли визначитися з відповіддю 15,7%.

- У разі, якби на момент опитування знову проводився всеукраїнський референдум щодо незалежності України, голоси громадян розподілилися б так: за незалежність – 57,6%; проти незалежності – 27,1%. Понад 15% опитаних усе ще вагаються у своєму виборі. Водночас прикметно, що в усіх без винятку регіонах кількість людей, схильних голосувати проти незалежності, сьогодні є значно меншою половини жителів. На Сході вона становить 44,3%; на Півдні – 36,8%; у Центрі України – 18,3%; на Заході – 5,8%. Простежується також статистично достовірний зв'язок вибору на користь незалежності України з віком респондентів. У вікових когортах частки прихильників незалежного існування Української держави становлять відповідно: 56 років і старше – 54,7%; 30–35 років – 56,4%; 18–29 років – 66,8%.

- Найбільшими здобутками українського народу, що заслуговують бути предметом його національної гордості, респонденти вважають передусім перемогу у Великій Вітчизняній війні (38%) і творчість великих українських поетів, письменників, композиторів та виконавців (32,8%). Досить часто згадуються серед таких здобутків і досягнення українських спортсменів (28,9%); проголошення незалежності України у 1991 році (24,9%); історія українського козацтва, Запорозької Січі (23,9%). До десятки найвидатніших здобутків народу, на думку опитаних, входять також: вершинні досягнення української народної творчості (20,8%); повоєнна відбудова народного господарства (20,5%); міжнародне визнання України в сучасному світі (19,7%); трудові досягнення робітників і селян Радянської України – П. Ангеліної, М. Демченко, О. Стаханова та ін. (17,5%); боротьба українських правозахисників – П. Григоренка, Л. Лук'яненка, М. Руденка, В. Чорновола та ін. – проти тоталітарного режиму (16,3%).

- Помаранчеву революцію 2004 року до здобутків, які можуть бути предметом національної гордості, віднесли вдвічі менше респондентів, ніж рік тому (15,2% проти 31,5%). Водночас близько 65% учасників масових акцій на підтримку В. Ющенка (а це майже кожен четвертий з опитаних) не шкодують, що брали в них участь. Шкодують – 24,4%, не визначилися з відповіддю – 11%. Утім, ще більше впевнені у своїй правоті учасники масових акцій на підтримку В. Януковича, загальна кількість яких, згідно з відповідями на анкету, становила 12% громадян України. 80% з них не шкодують, що брали участь у цих акціях, шкодують – лише 6,2%, не визначилися – 13,8%.

4. Думки громадян з питань мовної політики

Як, на Вашу думку, змінилося становище української мови в нашій державі за роки незалежності? (у %)

	Квітень 2003 р.	Серпень 2006 р.
поліпшилося, розширилися сфери вживання української мови	26,8	37,3
не змінилося, вона перебуває у такому ж занедбаному стані, як і за радянських часів	26,0	16,3
погіршилося, русифікація України ще більше посилилася	5,6	7,4
на мою думку, питання про становище української мови взагалі неправомірне, воно роздмухується штучно з метою дискримінації російської мови	30,5	29,8
інша думка	3,7	1,0
важко відповісти	7,4	8,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Поліпшилося, розширилися сфери вживання української мови	Не змінилося, вона перебуває у такому ж занедбаному стані, як і за радянських часів	Погіршилося, русифікація України ще більше посилилася	Питання про становище української мови взагалі неправомірне	Інша думка	Важко відповісти
Західний регіон	42,0	25,5	10,3	9,5	0,4	12,3
Центральний регіон	47,1	19,1	11,4	15,2	1,0	6,3
Східний регіон	26,1	10,5	2,7	52,0	0,5	8,3
Південний регіон	33,9	10,9	4,9	39,9	2,7	7,7

За національністю (на момент останнього опитування):

	Поліпшилося, розширилися сфери вживання української мови	Не змінилося, вона перебуває у такому ж занедбаному стані, як і за радянських часів	Погіршилося, русифікація України ще більше посилилася	Питання про становище української мови взагалі неправомірне	Інша думка	Важко відповісти
українці	40,2	18,5	8,5	23,8	0,7	8,3
росіяни	23,0	5,6	2,6	60,2	2,0	6,6
представники інших національностей	35,8	13,2	5,7	30,2	1,9	13,2

Як Ви вважаєте, яка з перелічених нижче мов насамперед потребує державного захисту і підтримки в Україні? (у %)

	Липень 2003 р.	Серпень 2006 р.
українська	44,1	44,7
російська	21,3	25,4
інша	1,9	1,9
вважаю, що жодну з мов, які функціонують на території України, не потрібно спеціально захищати і підтримувати	27,4	20,9
важко відповісти	5,2	7,2

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Українська	Російська	Інша	Жодну з мов не потрібно захищати і підтримувати	Важко відповісти
Західний регіон	73,7	4,9	1,2	12,3	7,8
Центральний регіон	63,7	11,6	1,5	18,6	4,6
Східний регіон	15,0	44,0	0,5	29,2	11,3
Південний регіон	29,2	42,7	6,7	18,5	2,8

За національністю (на момент останнього опитування):

	Українська	Російська	Інша	Жодну з мов не потрібно захищати і підтримувати	Важко відповісти
українці	53,2	18,6	1,4	20,2	6,5
росіяни	6,1	56,6	1,0	25,0	11,2
представники інших національностей	30,8	32,7	13,5	17,3	5,8

Як відомо, багато обласних та міських рад після парламентських виборів ухвалили рішення про надання російській мові статусу регіональної. Місцевими прокуратурами ці рішення опротестовано, а Міністерство юстиції поширило роз'яснення, що однозначно кваліфікує їх як сепаратистські та антиконституційні. Як, на Вашу думку, мають відреагувати обласні та міські ради на протести і роз'яснення органів юстиції? (у %)

- рішення про надання російській мові статусу регіональної слід скасувати 33,6
- ці рішення мають залишатися в силі 39,6
- мені це байдуже..... 6,9
- важко відповісти 20,0

У регіональному розрізі:

	Рішення про надання російській мові статусу регіональної слід скасувати	Рішення мають залишатися в силі	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	60,1	10,3	5,8	23,9
Центральний регіон	43,6	24,1	7,2	25,1
Східний регіон	11,7	64,9	7,1	16,3
Південний регіон	24,6	56,8	7,1	11,5

За національністю:

	Рішення про надання російській мові статусу регіональної слід скасувати	Рішення мають залишатися в силі	Мені це байдуже	Важко відповісти
українці	39,7	32,0	6,7	21,6
росіяни	6,1	75,1	7,1	11,7
представники інших національностей	30,2	43,4	7,5	18,9

Резюме

- На думку 37,3% опитаних, за роки незалежності становище української мови в нашій державі поліпшилося, розширилися сфери її вживання. Помітно менше респондентів стверджують, що становище української мови не змінилося і вона перебуває в такому ж занедбаному стані, як і за радянських часів (16,3%) або вважають, що її становище погіршилося – русифікація України ще більше посилилася (7,4%). При цьому заслуговує на увагу та обставина, що порівняно з аналогічним опитуванням, проведеним у 2003 році, розподіл відповідей на дане запитання істотно змінився. Тоді лише 26,8% респондентів дотримувалися думки, що становище української мови поліпшилося; майже стільки ж (26%) стверджували, що воно не змінилося, і 5,6% вважали, що погіршилося. Разом з тим практично не змінилась і перебуває приблизно на рівні 30% частка опитаних, яким видається, що питання про становище української мови взагалі неправомірне, що воно роздмухується штучно з метою дискримінації російської мови. Найбільшою ця частка є на Сході (52%), найменшою – на Заході (9,5%).

- Упродовж останніх трьох років стабільним залишається число громадян, котрі переконані, що з мов, які функціонують на території України, державного захисту та підтримки потребують насамперед українська мова (44,7%) і мови таких національних меншин, як кримськотатарська, єврейська, угорська тощо (1,9%). Водночас зростає кількість респондентів, котрі домагаються державного захисту та підтримки російської мови (25,4% проти 21,3% у 2003 р.). Відповідно зменшується частка тих, хто вважає, що жодну з мов, які функціонують на території України, не потрібно спеціально захищати і підтримувати (20,9% проти 27,4% у 2003р.).

- За скасування рішень, прийнятих низкою обласних та міських рад щодо надання російській мові статусу регіональної, виступають 33,6% опитаних, проти скасування цих рішень – 39,6%. Не визначилися з цього питання 20%, заявляють, що їм це байдуже, близько 7%.

- Відповіді респондентів з усіх питань, що стосуються мовної політики, як правило, різко поляризуються за національною та регіональною ознаками. Іншими словами, опитані здебільшого обстоюють пріоритети саме для тієї мови, яка відповідає їхній національній ідентичності і домінує в регіоні їхнього проживання, що свідчить про низький рівень мовної толерантності в українському суспільстві. Особливо чітко ця тенденція простежується у відповідях етнічних росіян. Так, лише 6% з них визнають потребу державного захисту і підтримки української мови, тоді як за те, щоб захищати і підтримувати на державному рівні російську мову, висловлюються 18,6% етнічних українців.

5. Громадська думка щодо зовнішньої політики держави, європейської та євроатлантичної інтеграції України, вступу до ЄС

Яке з наведених нижче слів, на Вашу думку, найточніше визначає спрямованість зовнішньої політики України? (у %)

	Липень 2001 р.	Липень 2005 р.	Серпень 2006 р.
проамериканська	7,9	13,8	25,7
багатовекторна	17,0	19,6	12,3
проевропейська	15,8	13,8	10,5
проукраїнська	13,2	11,8	9,5
прозахідна	6,8	6,6	9,1
проросійська	7,8	4,5	6,1
інша	3,6	1,9	3,0
важко відповісти	28,5	28,0	23,8

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Регіони			
	Західний	Центра- льний	Східний	Південний
проамериканська	6,2	14,9	45,7	31,7
багатовекторна	16,5	11,8	10,3	12,2
проевропейська	17,7	13,7	5,4	5,0
проукраїнська	9,1	17,5	3,9	4,4
прозахідна	9,9	5,3	13,0	8,3
проросійська	7,8	5,8	4,4	8,3
інша	3,7	4,1	2,0	1,7
важко відповісти	29,2	26,9	15,4	28,3

В українському політикумі побутує думка, що на сьогоднішній день позаблоковий статус України не гарантує її безпеки і тому варто відмовитися від нього. Чи згодні Ви з цим? (у %)

цілком згоден	12,0	24,4
скоріше згоден	12,4	
скоріше не згоден	19,3	38,2
зовсім не згоден	18,9	
мені це байдуже	3,7	
важко відповісти	33,7	

У регіональному розрізі:

	Згоден (цілком згоден + скоріше згоден)	Не згоден (скоріше не згоден + зовсім не згоден)	Мені це байдуже	Важко відпо- вісти
Західний регіон	30,7	30,3	5,0	34,0
Центральний регіон	29,9	27,0	4,6	38,6
Східний регіон	15,5	55,9	3,2	25,4
Південний регіон	24,1	34,4	1,1	40,4

На черговому саміті НАТО, який має відбутися восени в Ризі, планується оголосити про розширення співпраці Альянсу з Україною та Грузією. Як Ви вважаєте, чи слід Україні скористатися цим шансом? (у %)

цілком так	15,6	29,6
скоріше так	14,0	
скоріше ні	22,7	51,2
зовсім ні	28,5	
мені це байдуже	3,4	
важко відповісти	15,9	

Довідково. У січні 2006 р. респондентам ставилося запитання: *“За результатами чергового засідання Комісії Україна – НАТО, що відбулось у грудні минулого року в Брюсселі, було оприлюднено Спільну заяву, з якої випливає, що двері НАТО відчинені для України і вона має шанс стати членом цієї організації до 2008 року. Як Ви вважаєте, чи слід Україні скористатися цим шансом?”*. Розподіл відповідей був таким (у %):

цілком так	12,0	29,8
скоріше так	17,8	
скоріше ні	20,1	44,6
зовсім ні	24,5	
мені це байдуже	5,4	
важко відповісти	20,2	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так (цілком так + скоріше так)	Ні (скоріше ні + зовсім ні)	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	48,9	24,1	5,8	21,2
Центральний регіон	37,3	44,1	2,7	16,0
Східний регіон	12,5	70,0	2,7	14,9
Південний регіон	24,6	60,6	3,8	10,9

Які з наведених нижче визначень найбільшою мірою відповідають Вашим уявленням про НАТО? (у %)

	Червень 2002 р.	Жовтень 2002 р.	Травень 2005 р.	Серпень 2006 р.
агресивний військово-політичний блок	19,1	16,6	17,5	36,4
світовий жандарм, що стоїть на сторожі інтересів найбагатших країн Заходу	27,1	24,0	23,5	22,2
найпотужніша та найвпливовіша військово-політична структура сучасності	27,3	26,0	25,6	20,0
пережиток часів "холодної війни"	10,2	8,2	8,4	9,7
організація, здатна ефективно здійснювати рятувальні та гуманітарні операції, ліквідувати наслідки надзвичайних ситуацій, екологічних катастроф тощо	14,7	16,8	8,2	8,2
дієвий засіб боротьби з тероризмом	11,9	12,1	6,2	7,5
структура, що забезпечує мир та стабільність у Європі і в світі	18,5	21,9	15,7	7,4
миротворча організація	18,2	22,8	6,2	6,6
оборонний союз	16,7	18,3	7,7	5,7
військово-політичний союз, що перебуває на грані розпаду	3,9	4,4	3,7	4,2
інше	1,3	1,1	1,8	1,5
важко відповісти	15,3	18,9	19,9	14,3

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді.

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
агресивний військово-політичний блок	17,4	31,9	53,9	32,6
світовий жандарм, що стоїть на сторожі інтересів найбагатших країн Заходу	13,6	21,3	25,1	28,8
найпотужніша та найвпливовіша військово-політична структура сучасності	33,9	18,4	16,1	14,1
пережиток часів "холодної війни"	8,7	8,5	10,5	12,0
організація, здатна ефективно здійснювати рятувальні та гуманітарні операції, ліквідовувати наслідки надзвичайних ситуацій, екологічних катастроф тощо	17,4	8,9	3,7	4,9
дієвий засіб боротьби з тероризмом	12,8	10,4	3,4	3,3
структура, що забезпечує мир та стабільність у Європі і в світі	15,7	8,2	2,0	6,5
миротворча організація	11,2	8,5	2,7	5,4
оборонний союз	14,0	5,3	2,9	1,6
військово-політичний союз, що перебуває на грані розпаду	3,7	2,7	6,3	3,8
інше	0,4	1,9	0,5	4,3
важко відповісти	16,1	16,7	10,5	15,2

У віковому розрізі (на момент останнього опитування):

	Вік		
	18–29 років	30–55 років	56 років і старше
агресивний військово-політичний блок	30,7	36,1	41,0
світовий жандарм, що стоїть на сторожі інтересів найбагатших країн Заходу	18,4	23,9	21,9
найпотужніша та найвпливовіша військово-політична структура сучасності	24,6	19,1	19,1
пережиток часів "холодної війни"	11,1	10,0	8,9
організація, здатна ефективно здійснювати рятувальні та гуманітарні операції, ліквідовувати наслідки надзвичайних ситуацій, екологічних катастроф тощо	10,7	7,2	7,9

	Вік		
	18–29 років	30–55 років	56 років і старше
дієвий засіб боротьби з тероризмом	9,0	8,1	6,1
структура, що забезпечує мир та стабільність у Європі і в світі	8,6	7,0	6,6
миротворча організація	10,2	5,5	6,4
оборонний союз	8,6	4,1	6,1
військово-політичний союз, що перебуває на грані розпаду	5,7	4,3	3,6
інше	3,3	0,9	1,5
важко відповісти	14,8	13,7	14,2

За рівнем освіти (на момент останнього опитування):

	Освіта			
	повна вища	неповна вища, середня спеціальна	повна середня	неповна середня
агресивний військово-політичний блок	40,3	31,1	36,0	40,6
світовий жандарм, що стоїть на сторожі інтересів найбагатших країн Заходу	29,1	23,5	20,6	17,4
найпотужніша та найвпливовіша військово-політична структура сучасності	23,3	19,5	20,9	15,5
пережиток часів "холодної війни"	13,1	11,3	8,1	8,2
організація, здатна ефективно здійснювати рятувальні та гуманітарні операції, ліквідувати наслідки надзвичайних ситуацій, екологічних катастроф тощо	7,3	8,2	9,8	5,5
дієвий засіб боротьби з тероризмом	4,9	6,8	9,4	6,4
структура, що забезпечує мир та стабільність у Європі і в світі	7,3	8,2	7,9	5,0
миротворча організація	5,8	4,8	7,7	7,3
оборонний союз	7,8	4,4	6,2	4,1
військово-політичний союз, що перебуває на грані розпаду	5,3	4,1	4,0	4,1
інше	2,9	1,7	0,8	1,8
важко відповісти	6,3	15,4	16,0	16,4

Які з перелічених нижче країн, на Вашу думку, є сьогодні членами НАТО? (у %)

- Бельгія..... 24,6
- Бразилія 3,5
- Ізраїль..... 8,4
- Канада..... 23,6
- Литва..... 25,9
- Люксембург..... 12,2
- Сьєрра-Леоне 2,2
- США..... 54,3
- Швеція 11,8
- жодна з них..... 1,3
- важко відповісти..... 41,7

Примітка. Сума перевищує 100%, оскільки респонденти мали можливість обирати кілька варіантів відповіді.

У регіональному розрізі:

	Регіони			
	Західний	Центральний	Східний	Південний
Бельгія	28,6	23,4	25,9	18,9
Бразилія	2,9	5,1	1,7	4,4
Ізраїль	9,1	10,4	5,7	8,9
Канада	26,1	24,6	22,9	19,4
Литва	24,9	26,8	27,1	22,8
Люксембург	13,3	12,8	13,5	6,1
Сьєрра-Леоне	1,7	1,7	2,0	4,4
США	49,8	49,0	65,3	47,8
Швеція	10,8	15,2	12,1	5,0
жодна з них	1,7	1,0	1,0	2,2
важко відповісти	45,2	45,4	33,0	48,3

За рівнем освіти:

	Освіта			
	повна вища	неповна вища, середня спеціальна	повна середня	неповна середня
Бельгія	39,1	27,2	21,4	15,6
Бразилія	2,0	4,1	3,4	4,1
Ізраїль	7,9	10,0	8,9	5,5
Канада	34,2	26,2	22,7	12,8
Литва	37,1	23,8	24,2	22,9
Люксембург	19,3	11,0	12,5	6,4
Сьєрра-Леоне	4,0	2,4	1,5	1,8
США	64,4	50,3	54,8	49,1
Швеція	16,3	11,4	11,3	9,6
жодна з них	1,0	1,4	0,4	3,7
важко відповісти	31,2	45,2	42,0	45,9

Яке відношення мали західноєвропейські члени НАТО, зокрема Німеччина та Франція, до війни в Іраку? (у %)

- разом із США розв'язали цю війну 8,1
- підтримували цю війну 13,1
- активно виступали проти цієї війни 33,4
- важко відповісти 45,4

У регіональному розрізі:

	Разом із США розв'язали цю війну	Підтримували цю війну	Активно виступали проти цієї війни	Важко відповісти
Західний регіон	6,2	13,7	32,0	48,1
Центральний регіон	8,5	13,4	35,3	42,8
Східний регіон	7,8	11,7	34,5	46,0
Південний регіон	10,3	14,7	28,8	46,2

За рівнем освіти:

	Разом із США розв'язали цю війну	Підтримували цю війну	Активно виступали проти цієї війни	Важко відповісти
повна вища	7,3	17,5	42,7	32,5
неповна вища, середня спеціальна	9,2	13,3	34,1	43,3
повна середня	7,6	12,4	30,5	49,5
неповна середня	8,7	10,5	30,6	50,2

Як Ви вважаєте, чи отримуєте Ви достатньо інформації про діяльність НАТО, про структуру цієї організації, її завдання? (у %)

	Червень 2002 р.	Жовтень 2002 р.	Серпень 2006 р.
так	14,8	14,3	10,5
ні	53,7	67,7	65,8
ця інформація мене не цікавить	31,5	18,0	23,7

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Ця інформація мене не цікавить
Західний регіон	14,5	66,5	19,0
Центральний регіон	8,9	66,7	24,4
Східний регіон	10,0	62,2	27,8
Південний регіон	9,9	70,7	19,3

За рівнем освіти (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Ця інформація мене не цікавить
повна вища	15,1	64,4	20,5
неповна вища, середня спеціальна	12,0	69,9	18,2
повна середня	8,1	68,1	23,8
неповна середня	10,1	55,5	34,4

За родом занять (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Ця інформація мене не цікавить
робітник	9,9	68,1	22,1
працівник сільського господарства	12,2	55,4	32,4
працівник сфери обслуговування	4,6	71,3	24,1
ІПІ, службовець	13,8	70,2	16,0
працівник освіти	16,9	64,8	18,3
студент, учень	9,5	77,8	12,8
пенсіонер	12,3	61,1	26,6
військовослужбовець (МВС, СБУ)	26,3	68,4	5,3
безробітний	3,4	72,4	24,1
підприємець	5,9	55,9	38,2
домогосподарка	7,4	63,0	29,6

Чи хотіли б Ви отримувати значно більше інформації про діяльність НАТО та про все, що пов'язано з НАТО? (у %)

	Червень 2002 р.	Жовтень 2002 р.	Серпень 2006 р.
так	52,5	65,7	49,6
ні	14,5	13,7	21,1
ця інформація мене не цікавить	33,0	20,6	29,3

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Ця інформація мене не цікавить
Західний регіон	61,2	14,0	24,8
Центральний регіон	55,2	15,3	29,4
Східний регіон	36,3	30,2	33,4
Південний регіон	51,4	23,0	25,7

За рівнем освіти (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Ця інформація мене не цікавить
повна вища	50,5	24,0	25,5
неповна вища, середня спеціальна	55,8	19,9	24,3
повна середня	49,9	19,8	30,2
неповна середня	40,2	22,8	37,0

За родом занять (на момент останнього опитування):

	Так	Ні	Ця інформація мене не цікавить
робітник	51,3	24,5	24,2
працівник сільського господарства	43,8	19,2	37,0
працівник сфери обслуговування	44,9	20,6	34,6
ІП, службовець	51,6	30,5	17,9
працівник освіти	66,2	11,3	22,5
студент, учень	68,3	15,9	15,9
пенсіонер	44,4	20,4	35,3
військовослужбовець (МВС, СБУ)	73,7	15,8	10,5
безробітний	55,2	13,8	31,0
підприємець	38,2	23,5	38,2
домогосподарка	38,9	25,9	35,2

Нещодавно Україну сколихнули масові пікети у Феодосійському порті проти військових навчань “Сі Бриз”, які за участю військ України, США, інших західних держав та Росії проводяться в Криму з 1998 року. Свої дії пікетники мотивували зокрема тим, що на проведення навчань не було надано офіційного дозволу Верховної Ради. Як Ви вважаєте, чого насправді прагнули в першу чергу учасники цих подій? (у %)

- вони захищали суверенітет і національні інтереси України як незалежної держави..... 20,6
- вони прагнули не допустити протиправних дій влади, захищали пріоритети права і законності..... 19,0
- вони захищали інтереси Російської Федерації, яким суперечить курс України на зближення з НАТО, прагнули тіснішої співпраці з Росією, зокрема у військовій сфері..... 27,3
- інша думка 2,1
- важко відповісти 31,0

У регіональному розрізі:

	Захищали суверенітет і національні інтереси України як незалежної держави	Прагнули не допустити протиправних дій влади, захищали пріоритети права і законності	Захищали інтереси Російської Федерації, яким суперечить курс України на зближення з НАТО, прагнули тіснішої співпраці з Росією, зокрема у військовій сфері	Інша думка	Важко відповісти
Західний регіон	6,6	7,4	39,7	1,2	45,0
Центральний регіон	14,0	13,8	32,9	2,2	37,0
Східний регіон	35,2	26,4	14,9	0,5	23,0
Південний регіон	21,4	29,7	25,8	6,6	16,5

Чи поділяєте Ви позицію пікетників у Феодосійському порті? (у %)

цілком поділяю	28,1	46,3
скоріше поділяю	18,2	
скоріше не поділяю	10,2	27,4
зовсім не поділяю	17,2	
мені це байдуже	5,4	
важко відповісти	21,0	

У регіональному розрізі:

	Поділяю (цілком поділяю + скоріше поділяю)	Не поділяю (скоріше не поділяю + зовсім не поділяю)	Мені це байдуже	Важко відповісти
Західний регіон	16,7	45,0	10,0	28,3
Центральний регіон	31,8	36,9	5,9	25,4
Східний регіон	70,0	10,5	4,1	15,4
Південний регіон	64,8	20,3	1,1	13,7

Як Ви вважаєте, чи потрібно в майбутньому проводити такі військові навчання на території України? (у %)

- так, Україна має виконувати взяті міжнародні зобов'язання, незважаючи на протести окремих "крикунів" 13,1
- так, від цих навчань відмовлятися не варто, але слід чітко дотримуватися чинного законодавства 30,2
- ні, такі навчання Україні не потрібні, від них слід відмовитися 41,9
- важко відповісти 14,9

У регіональному розрізі:

	Так, Україна має виконувати взяті міжнародні зобов'язання, незважаючи на протести окремих "крикунів"	Так, від цих навчань відмовлятися не варто, але слід чітко дотримуватися чинного законодавства	Ні, такі навчання Україні не потрібні, від них слід відмовитися	Важко відповісти
Західний регіон	25,2	34,7	15,7	24,4
Центральний регіон	17,8	31,5	37,5	13,2
Східний регіон	2,9	26,0	56,4	14,7
Південний регіон	8,7	30,6	54,1	6,6

Як би Ви проголосували, коли б найближчої неділі проходив референдум з приводу вступу України до НАТО? (у %)

	Червень 2002 р.	Жовтень 2002 р.	Листопад 2002 р.	Квітень 2003 р.	Листопад 2003 р.	Травень 2005 р.	Липень 2005 р.	Січень 2006 р.	Серпень 2006 р.
за вступ до НАТО	41,8	39,2	33,8	24,6	32,5	33,1	23,2	30,6	20,5
проти вступу до НАТО	31,8	26,4	39,6	43,1	37,6	46,7	55,0	46,1	61,1
не пішов би голосувати	26,4	34,4	26,6	32,3	29,9	20,2	21,8	23,3	18,4

Серед тих, хто взяв би участь у референдумі:

	Червень 2002 р.	Жовтень 2002 р.	Листопад 2002 р.	Квітень 2003 р.	Листопад 2003 р.	Травень 2005 р.	Липень 2005 р.	Січень 2006 р.	Серпень 2006 р.
за вступ до НАТО	56,8	59,8	46,0	36,4	46,3	41,4	29,6	39,9	25,1
проти вступу до НАТО	43,2	40,2	54,0	63,6	53,7	58,6	70,4	60,1	74,9

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	За вступ до НАТО	Проти вступу до НАТО	Не пішов би голосувати
Західний регіон	40,3	35,0	24,7
Центральний регіон	22,7	57,0	20,3
Східний регіон	9,2	77,7	13,0
Південний регіон	13,2	69,2	17,6

У віковому розрізі:

		За вступ до НАТО	Проти вступу до НАТО	Не пішов би голосувати
18–29 років	Червень 2002 р.	45,3	25,5	29,2
	Жовтень 2002 р.	41,7	20,4	37,9
	Листопад 2002 р.	39,4	29,4	31,1
	Квітень 2003 р.	30,9	28,6	40,5
	Листопад 2003 р.	40,4	30,6	29,0
	Травень 2005 р.	37,1	39,2	23,7
	Липень 2005 р.	31,3	51,2	17,5
	Січень 2006 р.	42,8	35,5	21,8
	Серпень 2006 р.	21,3	52,1	26,7
30–55 років	Червень 2002 р.	42,8	29,4	27,8
	Жовтень 2002 р.	39,6	25,7	34,7
	Листопад 2002 р.	32,6	38,8	28,6
	Квітень 2003 р.	23,7	44,4	31,9
	Листопад 2003 р.	31,5	38,0	30,6
	Травень 2005 р.	30,0	49,6	20,4
	Липень 2005 р.	24,0	53,3	22,7
	Січень 2006 р.	30,6	46,6	22,8
	Серпень 2006 р.	18,4	62,5	19,1

		За вступ до НАТО	Проти вступу до НАТО	Не пішов би голосувати
56 років і більше	Червень 2002 р.	36,7	42,0	21,3
	Жовтень 2002 р.	36,4	32,9	30,7
	Листопад 2002 р.	31,1	48,8	20,2
	Квітень 2003 р.	21,4	52,2	26,4
	Листопад 2003 р.	27,3	43,1	29,6
	Травень 2005 р.	34,4	48,3	17,3
	Липень 2005 р.	17,3	59,9	22,8
	Січень 2006 р.	23,0	52,1	25,0
	Серпень 2006 р.	23,1	65,2	11,7

За рівнем освіти:

		За вступ до НАТО	Проти вступу до НАТО	Не пішов би голосувати
Повна вища освіта	Травень 2005 р.	32,7	50,9	16,4
	Липень 2005 р.	32,8	52,9	14,2
	Січень 2006 р.	38,5	48,9	12,6
	Серпень 2006 р.	19,4	61,2	19,4
Неповна вища та середня спеціальна освіта	Травень 2005 р.	34,5	45,3	20,2
	Липень 2005 р.	26,5	51,5	22,0
	Січень 2006 р.	35,9	44,7	19,4
	Серпень 2006 р.	19,9	61,5	18,6
Повна середня освіта	Травень 2005 р.	33,1	44,1	22,8
	Липень 2005 р.	20,8	57,0	22,2
	Січень 2006 р.	28,6	44,9	26,5
	Серпень 2006 р.	21,8	59,7	18,5
Неповна середня освіта	Травень 2005 р.	28,3	41,7	30,0
	Липень 2005 р.	16,1	56,1	27,8
	Січень 2006 р.	21,7	48,2	30,1
	Серпень 2006 р.	19,3	63,2	17,5

Як би Ви проголосували, коли б найближчої неділі проходив референдум з приводу вступу України до Європейського союзу? (у %)

	Листопад 2003 р.	Травень 2005 р.	Липень 2005 р.	Січень 2006 р.	Серпень 2006 р.
за вступ до Євросоюзу	56,1	57,5	51,1	50,5	50,0
проти вступу до Євросоюзу	18,9	25,4	29,4	26,9	29,9
не пішов би голосувати	25,0	17,1	19,5	22,6	20,1

Серед тих, хто взяв би участь у референдумі:

	Листопад 2003 р.	Травень 2005 р.	Липень 2005 р.	Січень 2006 р.	Серпень 2006 р.
за вступ до Євросоюзу	74,8	69,3	63,5	65,3	62,6
проти вступу до Євросоюзу	25,2	30,7	36,5	34,7	37,4

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	За вступ до Євросоюзу	Проти вступу до Євросоюзу	Не пішов би голосувати
Західний регіон	67,1	13,3	19,6
Центральний регіон	56,4	24,8	18,9
Східний регіон	35,9	44,6	19,6
Південний регіон	41,4	33,7	24,9

У віковому розрізі

		За вступ до Євросоюзу	Проти вступу до Євросоюзу	Не пішов би голосувати
18–29 років	Листопад 2003 р.	62,3	16,1	21,6
	Травень 2005 р.	59,8	22,3	17,9
	Липень 2005 р.	59,1	26,4	14,5
	Січень 2006 р.	58,3	20,2	21,5
	Серпень 2006 р.	56,8	25,4	17,8
30–55 років	Листопад 2003 р.	57,5	17,5	25,0
	Травень 2005 р.	57,1	27,0	15,9
	Липень 2005 р.	52,8	28,3	18,9
	Січень 2006 р.	53,9	25,8	20,3
	Серпень 2006 р.	48,2	29,8	22,0
56 років і більше	Листопад 2003 р.	48,0	24,1	27,9
	Травень 2005 р.	56,1	25,6	18,3
	Липень 2005 р.	43,6	32,7	23,7
	Січень 2006 р.	41,3	32,5	26,1
	Серпень 2006 р.	49,2	32,5	18,3

За рівнем освіти:

		За вступ до Євросоюзу	Проти вступу до Євросоюзу	Не пішов би голосувати
Повна вища освіта	Листопад 2003 р.	58,9	21,5	19,6
	Травень 2005 р.	56,8	29,3	13,9
	Липень 2005 р.	57,5	27,5	15,0
	Січень 2006 р.	57,8	27,6	14,6
	Серпень 2006 р.	51,5	31,3	17,2
Неповна вища та середня спеціальна освіта	Листопад 2003 р.	59,5	16,7	23,8
	Травень 2005 р.	59,4	23,0	17,6
	Липень 2005 р.	53,3	27,9	18,8
	Січень 2006 р.	58,3	25,7	16,0
	Серпень 2006 р.	48,6	29,9	21,5
Повна середня освіта	Листопад 2003 р.	47,6	21,1	31,3
	Травень 2005 р.	57,0	23,6	19,4
	Липень 2005 р.	51,6	29,4	19,0
	Січень 2006 р.	49,3	25,4	25,4
	Серпень 2006 р.	52,9	28,1	19,0
Неповна середня освіта	Листопад 2003 р.	34,7	18,1	47,2
	Травень 2005 р.	49,2	27,1	23,7
	Липень 2005 р.	42,5	31,0	26,5
	Січень 2006 р.	38,6	30,9	30,6
	Серпень 2006 р.	43,6	33,2	23,3

Як би Ви проголосували, коли б найближчої неділі проходив референдум з приводу вступу України до Єдиного економічного простору (разом з Росією, Казахстаном та Білорусією)? (у %)

	Жовтень 2003 р.	Листопад 2003 р.	Липень 2005 р.	Січень 2006 р.	Серпень 2006 р.
за вступ до ЄСП	50,0	52,8	55,9	42,2	64,8
проти вступу до ЄСП	21,4	22,0	24,5	31,0	19,5
не пішов би голосувати	28,6	25,2	19,6	26,8	15,6

Серед тих, хто взяв би участь у референдумі:

	Жовтень 2003 р.	Листопад 2003 р.	Липень 2005 р.	Січень 2006 р.	Серпень 2006 р.
за вступ до ЄСП	70,0	70,6	69,5	57,6	76,9
проти вступу до ЄСП	30,0	29,4	30,5	42,4	23,1

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	За вступ до ЄСП	Проти вступу до ЄСП	Не пішов би голосувати
Західний регіон	22,7	52,5	24,8
Центральний регіон	64,4	20,4	15,2
Східний регіон	82,6	4,2	13,2
Південний регіон	83,8	6,7	9,5

У віковому розрізі:

		За вступ до ЄСП	Проти вступу до ЄСП	Не пішов би голосувати
18–29 років	Жовтень 2003 р.	52,0	18,7	29,3
	Листопад 2003 р.	50,2	23,6	26,2
	Липень 2005 р.	54,0	27,9	18,1
	Січень 2006 р.	41,3	32,8	25,9
	Серпень 2006 р.	54,8	20,5	24,7
30–55 років	Жовтень 2003 р.	48,0	20,5	31,5
	Листопад 2003 р.	54,4	20,1	25,5
	Липень 2005 р.	56,1	22,4	21,5
	Січень 2006 р.	42,1	32,6	25,3
	Серпень 2006 р.	65,4	18,9	15,7
56 років і більше	Жовтень 2003 р.	51,4	25,4	23,2
	Листопад 2003 р.	52,1	24,0	23,9
	Липень 2005 р.	56,9	25,5	17,6
	Січень 2006 р.	42,7	27,9	29,4
	Серпень 2006 р.	70,1	19,6	10,3

<i>За рівнем освіти:</i>		За вступ до ЄП	Проти вступу до ЄП	Не пішов би голосувати
Повна вища освіта	Жовтень 2003 р.	52,2	22,6	25,2
	Листопад 2003 р.	55,5	25,6	18,9
	Липень 2005 р.	59,6	24,6	15,8
	Січень 2006 р.	47,0	35,1	17,9
	Серпень 2006 р.	71,3	15,3	13,4
Неповна вища та середня спеціальна освіта	Жовтень 2003 р.	48,0	20,0	32,0
	Листопад 2003 р.	54,5	20,5	25,0
	Липень 2005 р.	56,3	23,9	19,8
	Січень 2006 р.	45,7	32,5	21,8
	Серпень 2006 р.	62,8	20,6	16,7
Повна середня освіта	Жовтень 2003 р.	50,3	22,7	27,0
	Листопад 2003 р.	48,3	20,7	31,0
	Липень 2005 р.	54,5	25,1	20,4
	Січень 2006 р.	39,2	30,8	30,0
	Серпень 2006 р.	65,2	20,2	14,6
Неповна середня освіта	Жовтень 2003 р.	50,0	11,5	38,5
	Листопад 2003 р.	31,5	16,4	52,1
	Липень 2005 р.	56,0	23,1	20,9
	Січень 2006 р.	40,7	26,1	33,2
	Серпень 2006 р.	60,3	20,6	19,1

Резюме

• Оцінюючи спрямованість зовнішньої політики України, майже чверть респондентів (найбільша частка) визначає її як проамериканську, що майже вдвічі більше, ніж у липні минулого року, і втричі – порівняно з липнем 2001р. Зростає й чисельність тих, хто оцінює зовнішню політику України як прозахідну – 9,1% проти 6,6% торік. Натомість кількість респондентів, які вважають її багатовекторною або проєвропейською за цей же час помітно зменшилася і становить відповідно 12,3% та 10,5% (проти 19,6% та 13,8% минулого року). Спостерігається також тенденція до зменшення числа тих, на чю думку зовнішньополітичний вектор нашої держави можна визначити як проукраїнський: липень 2001р. – 13,2%; липень 2005р. – 11,8%; серпень 2006р. – 9,5%. Проросійською нашу зовнішню політику вважають 6,1% опитаних (у 2001р. цей показник становив 7,8%, у 2005р. – 4,5%). Думки громадян щодо спрямованості зовнішньої політики України мають помітно виражені регіональні відмінності. Так, найчастіше оцінюють її як проукраїнську в Центральному регіоні (17,5%), найрідше – у Східному (3,9%). На Сході ж найбільшою є кількість тих, хто вважає її проамериканською (45,7%). Не набагато менше таких респондентів і серед жителів Півдня – 31,7%. А в Західному регіоні нашу зовнішню політику сприймають як проамериканську лише 6,2% опитаних. Проєвропейською її найчастіше вважають жителі Центрального регіону (13,7%), найрідше – жителі Півдня (5%).

- Менше чверті опитаних (24,4%) поділяють думку, що на сьогоднішній день позаблоковий статус України не гарантує її безпеки і тому варто відмовитися від нього. Кількість тих, хто із цим не згоден, є набагато більшою – 38,2%. Чимало й респондентів, які не мають визначеної позиції з цього питання – 33,7%. Іншим це байдуже. Найбільш визначеною щодо позаблокового статусу є думка жителів Сходу, більше половини яких (55,9%) не бажають відмови від нього. А теза про необхідність відмови від позаблокового статусу заради підвищення безпеки держави найбільшою підтримкою користується серед жителів Західного та Центрального регіонів – 30,7% та 29,9%, відповідно. Однак і тут не набагато менше тих, хто з цим не згоден, – 30,3% та 27%, відповідно.

- Зафіксована на початку цього року тенденція деякого послаблення антинаївських настроїв (скоріше за все внаслідок неефективної кампанії, зніційованої малопопулярною СДПУ(о)) не виявилася стійкою. Якби найближчої неділі проходив референдум з приводу вступу України до НАТО, в ньому б узяли участь понад 80% опитаних. З них за вступ до НАТО проголосували б лише 25,1%, решта були б проти. Це – "рекордно" низький показник за весь період спостережень. Для порівняння: в січні ц.р. вибір на користь НАТО готові були зробити 39,9% ймовірних учасників референдуму, а в червні–жовтні 2002р., коли спостерігався "пік" проєвроатлантичних настроїв, свої голоси за вступ до Альянсу могли б подати від 56 до 60% тих, хто мав намір взяти участь у референдумі. Найбільше прихильників вступу України до НАТО сьогодні серед жителів Західного регіону (40,3%). Проти вступу до НАТО найчастіше висловлюються жителі Східного (77,7%) та Південного (69,2%) регіонів. Чисельність противників вступу до НАТО виразно збільшується з віком опитаних: серед осіб 18–29 років – 52,1%; 30–55 років – 62,5%; 56 років та старших – 65,2%.

- До нового сплеску антинаївських настроїв, безперечно, спричинилися масові пікети у Феодосійському порті проти військових навчань "Сі Бриз". Позицію пікетників тією чи іншою мірою поділяють 46,3% опитаних, не поділяють – 27,4%. Інші вагаються з відповіддю або ж поставилися до цієї події байдуже. Найчастіше позицію пікетників поділяють жителі Східного та Південного регіонів – 70% та 64,8%, відповідно; не поділяють – жителі Центрального та Західного регіонів – 46,9% та 45%, відповідно. При цьому спостерігається значна розбіжність поглядів стосовно того, чого насправді прагнули учасники подій у Феодосійському порті. 27,3% респондентів вважають, що пікетники захищали інтереси Російської Федерації, яким суперечить курс України на зближення з НАТО. Майже однаковими виявилися частки опитаних, які вважають, що пікетники захищали суверенітет та національні інтереси України (20,6%) і що вони

прагнули не допустити протиправних дій влади, захищали пріоритети права і законності (19%). Іншу думку висловлюють 2,1% опитаних, решта вагаються з відповіддю. Бажанням захистити суверенітет і національні інтереси України найчастіше пояснюють дії пікетників жителі Сходу. Жителі Західного регіону частіше за інших вважають, що пікетники захищали інтереси Російської Федерації. Прагнення захистити пріоритети права і законності пікетникам найчастіше приписують на Півдні.

- Доволі суперечливою є громадська думка і щодо того, чи потрібно в майбутньому проводити такі навчання на території України. Чисельність тих, хто відповідає на це запитання негативно, становить 41,9%. За продовження навчань висловлюються 43,3% опитаних. Причому 30,2% з них вважають, що при цьому слід чітко дотримуватися чинного законодавства, і лише 13,1% заявляють: Україна має виконувати взяті міжнародні зобов'язання, незважаючи на протести окремих “крикунів”. За відмову України від військових навчань за участю західних країн ратують більше половини жителів Східного (56,4%) та Південного (54,1%) регіонів. Серед жителів Західного регіону, навпаки, понад половина (60,1%) виступає за їх продовження. Погоджуються на продовження навчань також близько половини жителів Центрального регіону.

- Уявлення українських громадян щодо НАТО з часом зазнають істотних і при цьому переважно негативних змін. Так, порівняно з травнем минулого року майже вдвічі зросла і становить 36,4% кількість тих, хто бачить в НАТО агресивний військово-політичний блок. Водночас зменшилася – з 15,7% до 7,4% – кількість респондентів, котрі розглядають НАТО як структуру, що забезпечує мир та стабільність у Європі і світі. Поменшало й тих, на чію думку НАТО являє собою найпотужнішу та найвпливовішу військово-політичну структуру сучасності (20% проти 25,6% в травні минулого року). Порівняно з 2002 р. зменшилися частки тих, хто вважає НАТО миротворчою організацією, дієвим засобом боротьби з тероризмом, структурою, здатною ефективно здійснювати рятувальні та гуманітарні операції, ліквідовувати наслідки надзвичайних ситуацій, екологічних катастроф тощо. Щоправда, разом з тим зменшується й число відповідей, які відтворюють насаджуваний радянською пропагандою образ НАТО як "світового жандарма" (22% проти 27% у червні 2002р.). Найбільш негативно сприймають Альянс жителі Сходу та Півдня. У Західному регіоні домінують характеристики НАТО як найпотужнішої і найвпливовішої військово-політичної структури сучасності. У віковому розрізі негативне ставлення до Альянсу посилюється із збільшенням віку респондентів, молодь же виявляє до нього порівняно більше симпатій.

- Однією з головних причин антинаївських настроїв в Україні є низький ступінь обізнаності громадян з його цілями, завданнями, історією, складом та структурою. Так, 43% опитаних не змогли відповісти, які країни із запропонованого списку входять сьогодні до НАТО. Решта серед членів Альянсу правильно назвали: Бельгію – лише 24,6%; Канаду – 23,6%; Литву – 25,9%; Люксембург – 12,2%. Навіть Сполучені Штати Америки, виявляється, ідентифікують як члена НАТО лише 54% українців! Водночас помилково вважають його членами: Швецію – 11,8%; Ізраїль – 8,4%; Бразилію – 3,5%; Сьєрра-Леоне – 2,2% респондентів. Найчастіше правильно визначали належність країн до НАТО жителі Східного регіону, найрідше – Півдня, хоча саме там здебільшого і влаштовуються антинаївські акції. Як і слід було очікувати, ступінь обізнаності щодо членства країн у НАТО корелює з рівнем освіти респондентів: чим він вищий, тим більше правильних відповідей. Але навіть і серед людей з вищою освітою понад 16% приписали членство в Альянсі нейтральній Швеції.

- З'ясувалося також, що лише третина респондентів має правильні уявлення щодо причетності західноєвропейських країн – членів НАТО, зокрема Німеччини та Франції, до війни в Іраку. Понад 45% не змогли визначитися. Решта вважають, що ці країни разом із США розв'язали війну в Іраку (8,1%) або підтримували її (13,1%). Дещо частіше правильно визначали позицію Німеччини та Франції жителі Центрального і Східного регіонів – приблизно по 35%. Найгірше це вдавалося жителям Півдня – правильний варіант відповіді тут обрали 28,8% опитаних.

- Майже 66% респондентів зазначили, що не отримують достатньо інформації про діяльність, структуру та завдання НАТО. Відповіли, що отримують її в достатній кількості, лише 10,5%. Не цікавить ця інформація тільки 23,7% опитаних. Тож закономірно, що близько половини громадян (49,6%) хотіли б отримувати значно більше такої інформації. Разом з тим певною мірою зростає й частка осіб, схильних до своєї "самоізоляції" від інформаційних повідомлень про НАТО. Якщо у 2002 р. їх не бажали отримувати приблизно 14% опитаних, то сьогодні – понад 21%. Найбільшу зацікавленість в отриманні повнішої інформації про Альянс виявляють військовослужбовці (73,7%), студенти (68,3%), працівники освіти (66,2%), жителі Західного регіону (61,2%), респонденти з неповною вищою освітою (55,8%).

- У разі проведення референдуму з приводу вступу України до Європейського союзу, в ньому на момент опитування взяли б участь близько 80% респондентів. З них за вступ до Євросоюзу проголосували б 62,6%, проти – 37,4%. Однак кількість прихильників вступу України до Євросоюзу має хоч і слабо виражену, але очевидну тенденцію до зменшення, адже не так давно, в листопаді 2003 р., за вступ до ЄС ладні були голосувати близько 75% ймовірних учасників референдуму. Вступ до ЄС найчастіше підтримують жителі Західного регіону (67,1%) та молоді люди віком 18–29 років (56,8%), не підтримують – жителі Сходу (44,6%). Виразно зростає кількість противників євроінтеграції також із збільшенням віку респондентів: якщо серед молоді вона становить лише 25,4%, то серед осіб 30–55 років – 29,8%, а серед людей віком 56 років і старших – 32,5%.

- Чисельність прихильників вступу України до ЄЕП має тенденцію до збільшення. Від жовтня 2003 р. їх частка зросла з 50% до 64,8%. Винятком був січень 2006 р., коли між Україною та Росією спалахнула так звана газова війна, – тоді кількість прихильників вступу до ЄЕП скоротилася до 42,2%. Отже, якби на момент опитування проходив референдум з приводу вступу України до Єдиного економічного простору, то позитивну відповідь могли б дати близько 77% тих, хто з'явився б на виборчі дільниці. Найбільше прихильників вступу до ЄЕП серед жителів Південного (83,8%) та Східного (82,6%) регіонів. Ступінь підтримки вступу до ЄЕП виразно зростає також із збільшенням віку та освітнього рівня респондентів. Проти вступу до ЄЕП виступають насамперед жителі Західного регіону.

6. Оцінка громадянами стану українсько-російських відносин та перспектив СНД

Як Ви в цілому ставитеся зараз до Росії? (у %)

	Травень 2005 р.		Лютий 2006 р.		Серпень 2006 р.	
дуже добре	25,8	71,3	23,5	68,2	34,1	78,7
в основному добре	45,5		44,7		44,6	
в основному погано	10,3	16,1	13,0	19,8	8,2	11,7
дуже погано	5,8		6,8		3,5	
важко відповісти	12,6		12,0		9,6	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Добре (дуже добре + в основному добре)	Погано (в основному погано + дуже погано)	Важко відповісти
Західний регіон	48,6	31,7	19,7
Центральний регіон	81,9	10,3	7,7
Східний регіон	89,7	3,7	6,7
Південний регіон	87,4	6,0	6,6

Як би Ви оцінили нинішні стосунки між Україною та Росією? (у %)

	Травень 2005 р.	Лютий 2006 р.	Серпень 2006 р.
дружні	7,5	5,6	5,5
хороші, добросусідські	13,0	6,8	6,6
нормальні, спокійні	27,4	15,0	16,5
прохолодні, напружені	41,1	53,3	59,0
ворожі	3,5	11,4	5,6
важко відповісти	7,4	7,9	6,9

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Дружні	Хороші, добросусідські	Нормальні, спокійні	Прохолодні, напружені	Ворожі	Важко відповісти
Західний регіон	1,7	5,0	15,9	59,8	7,5	10,0
Центральний регіон	5,6	8,0	20,5	54,6	6,0	5,3
Східний регіон	5,9	7,2	14,1	61,4	4,5	6,9
Південний регіон	9,3	4,4	13,7	62,3	4,4	6,0

За національністю (на момент останнього опитування):

	Дружні	Хороші, добросусідські	Нормальні, спокійні	Прохолодні, напружені	Ворожі	Важко відповісти
українці	4,8	6,8	16,9	59,7	5,4	6,4
росіяни	7,9	6,8	15,7	57,1	5,8	6,8
представники інших національностей	9,4	5,7	17,0	47,2	7,5	13,2

Хто, на Вашу думку, більше винен у “газовій війні” між Україною і Росією? (у %)

	Лютий 2006 р.	Серпень 2006 р.
російська сторона	27,6	19,2
українська сторона	30,3	28,8
обидві сторони однаковою мірою	27,1	38,2
важко відповісти	15,0	13,8

У регіональному розрізі:

	Російська сторона	Українська сторона	Обидві сторони однаковою мірою	Важко відповісти
Західний регіон	31,9	10,2	35,3	22,6
Центральний регіон	22,0	20,0	49,1	8,8
Східний регіон	11,6	41,3	31,7	15,3
Південний регіон	13,3	45,0	31,7	10,0

Чи поділяєте Ви думку тих українських політиків, які вважають, що Співдружність незалежних держав (СНД) не має перспектив дальшого розвитку, а тому пропонують припинити перерахування внесків на функціонування її органів і ліквідувати всі інтеграційні структури на території колишнього СРСР, за винятком ЄЕП у вигляді зони вільної торгівлі? (у %)

	Травень 2005 р.		Серпень 2006 р.	
цілком поділяю	15,2	28,9	14,5	26,2
скоріше поділяю	13,7		11,7	
скоріше не поділяю	18,8	30,7	22,8	44,3
зовсім не поділяю	11,9		21,5	
мені це байдуже	6,0		3,4	
важко відповісти	34,4		26,1	

У регіональному розрізі (на момент останнього опитування):

	Поділяю (цілком поділяю + скоріше поділяю)	Не поділяю (скоріше не поділяю + зовсім не поділяю)	Мені це байдуже	Важко відпо- вісти
Західний регіон	38,8	22,3	5,4	33,5
Центральний регіон	30,0	37,0	3,4	29,6
Східний регіон	15,3	60,6	2,9	21,2
Південний регіон	24,6	53,5	2,2	19,7

Резюме

- Упродовж останніх місяців попри наслідки "газової війни" та окремі торговельні конфлікти ставлення українських громадян до Росії не тільки не погіршилось, а й поліпшилося. На момент опитування як дуже добре та в основному добре оцінили його 78,7% опитаних, тоді як у травні 2005 р. і лютому 2006 р. таку відповідь обирали відповідно 71,3% і 68,2% респондентів. Більш або менш негативно ставляться до Росії 11,7% опитаних (проти 19,7% в лютому ц. р.). Найбільш неоднозначним ставленням до Росії вирізняється Західний регіон, де тією чи іншою мірою добре ставляться до північно-східного сусіда менше половини респондентів (48,6%), у той час як майже кожен третій (31,7%) заявив, що ставиться до Росії погано, а кожен п'ятий вагався з відповіддю.

- Істотних зрушень в оцінюванні громадянами стосунків між Україною та Росією від початку нинішнього року не сталося. Незважаючи на дуже добре та в основному добре особисте ставлення до Росії, переважна більшість респондентів охарактеризувала нинішні стосунки між двома державами як прохолодні та напружені (59%). Нормальними, спокійними вважають їх 16,5% опитаних; хорошими, добросусідськими – 6,6%; дружніми – 5,5%. Як ворожі ці стосунки оцінюють 5,6% респондентів. Регіональні відмінності у сприйнятті українсько-російських відносин стосуються насамперед визначення їх як дружніх. Приміром, на Півдні такими їх вважають 9,3% опитаних, тоді як на Заході – лише 1,7%. Значних розбіжностей в оцінюванні цих стосунків українцями та росіянами не виявлено.

- Відбувається певна переоцінка ступеня відповідальності української та російської сторін за розв'язання "газової війни". Число респондентів, схильних звинувачувати російську сторону, за півроку скоротилося з 27,6% до 19,2%. Натомість з 27,1% до 38,2% зросла кількість тих, хто провину за "газову війну" покладає однаковою мірою на обидві сторони. Частка опитаних, які висувують звинувачення тільки українській стороні, істотно не змінилася і становить близько 29%. Частіше звинувачують українську сторону жителі Півдня і Сходу (45% і 41%, відповідно). У Центральному регіоні думки щодо відповідальності сторін поділилися порівну. На Заході порівняно більше тих, хто покладає провину на російську сторону, – так вважає кожен третій житель регіону.

- Думку про безперспективність СНД і припинення перерахунку внесків на функціонування її органів поділяють 26,2% опитаних, не поділяють – 44,3%. Інші вагаються з відповіддю або ставляться до цього байдуже (26,1% і 3,4%, відповідно). Проти згорання діяльності СНД виступають більше половини респондентів російськомовних Сходу та Півдня. Тих же, хто згоден з думкою про безперспективність СНД, найбільше серед жителів Західного регіону – 38,8%.

